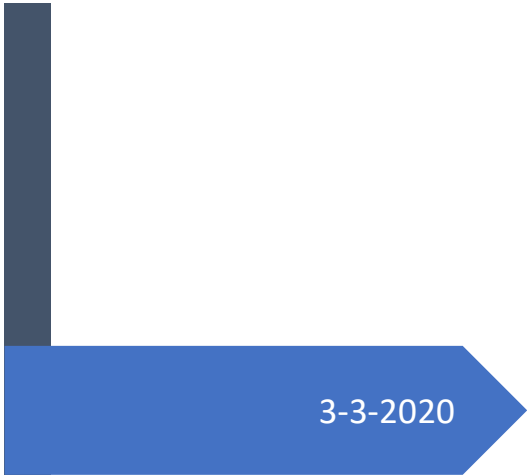
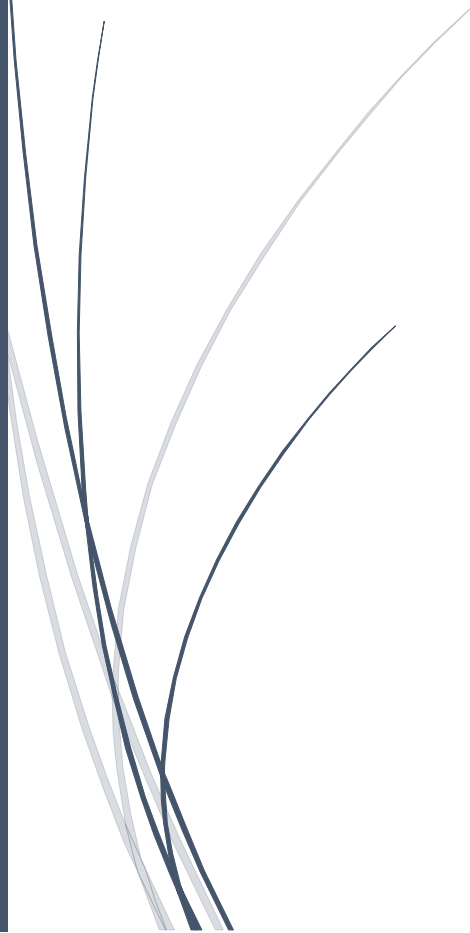

A dark blue vertical bar runs down the left side of the page. A blue arrow points to the right from the bar, containing the date.

3-3-2020

De Wet Koolmees en hoe nu verder

Afstudeeronderzoek
VluchtelingenWerk Oost-Nederland,
locatie Deventer

Several thin, curved lines in shades of blue and grey sweep upwards from the bottom left corner of the page.

Demi Peters
417752
Sociaal Juridische Dienstverlening
Hogeschool Saxion, locatie Deventer
VluchtelingenWerk Oost-Nederland, locatie Deventer
3 maart 2020

Titelpagina

De Wet Koolmees en hoe nu verder

Naam

Demi Peters

Studentnummer

417752

E-mailadres

demipeters98@gmail.com

Telefoonnummer

06-29621963

Opleiding

Sociaal Juridische Dienstverlening

Schoolcoach

J.C de Heer

Tweede lezer

E. de Olde

Praktijkbegeleider

A. Gidder
(teamleider maatschappelijke begeleiding)

In opdracht van

Hogeschool Saxion Deventer

-

VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer

Voorwoord

Mijn naam is Demi Peters en ik ben vierdejaarsstudent Sociaal Juridische Dienstverlening aan Hogeschool Saxion te Deventer. Ter afsluiting van mijn studie verricht ik een onderzoek voor VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer (hierna: VluchtelingenWerk).

Voordat ik ben begonnen aan dit afstudeeronderzoek heb ik 5 maanden stage gelopen bij VluchtelingenWerk als maatschappelijk begeleider. Dit heb ik met erg veel plezier en een grote intrinsieke motivatie gedaan. Ik ben erg enthousiast geworden over deze functie en het werken met deze doelgroep. Nadat mijn stage was afgelopen, ben ik in de zomerperiode nog vrijwillig als maatschappelijk begeleider bij de organisatie gebleven. Toen ik de kans kreeg om mijn afstudeeronderzoek bij deze organisatie te doen met betrekking tot de functie die ik zelf met veel plezier beoefend heb, was ik erg enthousiast.

In 2020 gaat het inburgeringsstelsel op de schop. Het huidige inburgeringsstelsel werkt niet en om deze reden heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een wetsvoorstel ingediend met betrekking tot een nieuw inburgeringsstelsel, genaamd: Wet Koolmees. Om deze reden is samen met teamleider Ahmad Gidder besproken dat ik een onderzoek zou doen naar hoe de Wet Koolmees de maatschappelijke begeleiding op deze locatie zou beïnvloeden. Voor u ligt daarom het adviesrapport 'De Wet Koolmees en hoe nu verder'.

Allereerst wil ik mijn praktijkbegeleider Ahmad Gidder bedanken. Hij heeft het onderwerp van mijn afstudeeronderzoek aangeboden en hierdoor heb ik een half jaar met veel interesse en plezier kunnen werken aan dit adviesrapport. Daarnaast wil ik hem bedanken voor het grote vertrouwen in mij waardoor ik vanuit huis zelfstandig heb mogen werken aan dit onderzoek.

Daarnaast wil ik meneer De Heer van Hogeschool Saxion bedanken voor de begeleiding van het proces. Door de duidelijke en transparante communicatie van meneer De Heer wist ik ten allen tijden waar ik aan toe was. Daarnaast wil ik hem hartelijk bedanken voor de contactmomenten die wij hebben gehad om de voortgang van mijn onderzoek te bespreken. Tijdens deze contactmomenten heeft hij mij meer zekerheid gegeven over mijn eigen kennen en kunnen tijdens dit proces.

Graag zou ik de respondenten van mijn interviews willen bedanken voor hun medewerking en de tijd die zij vrijgemaakt hebben om mij te helpen met dit onderzoek. Allen bedankt!

Tot slot wil ik mijn ouders en vriend bedanken. Ik wil mijn ouders bedanken voor het nalezen van stukken uit dit rapport op de momenten dat ik mijn twijfels had. Ik wil mijn vriend bedanken voor het meeleven en meedenken tijdens het gehele proces. Door de bemoedigende woorden van hen beiden bleef ik gedurende het gehele proces gemotiveerd werken aan dit adviesrapport.

Hartelijk dank iedereen!

Demi Peters

Duiven, 3 maart 2020

Samenvatting

Teamleider Ahmad Gidder van VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer wilde graag dat er onderzoek gedaan werd naar wat voor invloed de Wet Koolmees gaat hebben op de maatschappelijke begeleiding die de locatie biedt. De reden hiervoor was omdat het inburgeringsstelsel op de schop gaat door de invoering van de Wet Koolmees en dit invloed zou kunnen hebben op de maatschappelijke begeleiding. Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in wat er precies veranderd moet worden aan de inhoud van de maatschappelijke begeleiding die VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer biedt, en hoe deze veranderingen doorgevoerd kunnen worden in de werkwijze van maatschappelijke begeleiding ten gevolge van het ingaan van de nieuwe Wet Koolmees.

De probleemstelling van dit onderzoek is als volgt geformuleerd: ‘Hoe beïnvloedt de nieuwe Wet Koolmees de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?’ Om de probleemstelling te beantwoorden zijn er vier deelvragen opgesteld. Voor de beantwoording van deze deelvragen is er gebruik gemaakt van deskresearch en fieldresearch. Elke deelvraag is afgesloten met een conclusie en aan het eind van dit onderzoeksrapport is er antwoord gegeven op de probleemstelling door middel van een eindconclusie. Vervolgens zijn er aanbevelingen opgesteld voor de organisatie met betrekking tot het toepassen van de veranderingen die tot stand komen met de invoering van de Wet Koolmees.

Op dit moment zijn de maatschappelijk begeleiders van VluchtelingenWerk belast met de uitvoering van verschillende aspecten van het inburgeringsstelsel. Met de invoering van de Wet Koolmees krijgen de gemeenten de regie over de uitvoering van het inburgeringsstelsel. Hierdoor wordt er verwacht dat VluchtelingenWerk ook in het nieuwe stelsel belast zal worden met de uitvoering van het inburgeringsstelsel. Daarbij worden diverse aspecten welke, de maatschappelijk begeleiders al uitvoeren in het huidige inburgeringsstelsel met invoering van de Wet Koolmees, verplicht gesteld.

Uit de conclusie van dit onderzoek blijkt dat verschillende aspecten uit het huidige inburgeringsstelsel zullen gaan veranderen. Op het gebied van de volgende aspecten zullen er veranderingen plaatsvinden:

- De brede intake
- Het invoeren van het persoonlijke Plan Integratie en Participatie
- Financieel ontzorgen
- Verantwoordelijkheid voor het doen van een inburgeringsaanbod
- Verschillende leerroutes
- Informatie- en gegevensuitwisseling tussen betrokken partijen

De aanbevelingen die zijn gedaan aan de organisatie zijn het verbeteren van de communicatie op de werkvloer, informatiebijeenkomsten opzetten, cursussen aanbieden en het financieel zelfredzaam maken van de cliënt. Uit de afgenomen interviews is gebleken dat weinig maatschappelijk begeleiders weten dat er een nieuwe wet komt, welke invloed heeft op hun functie. De communicatie van de teamleiders naar de maatschappelijk begeleiders kan dus verbeterd worden door hen tijdig op de hoogte te stellen van belangrijke veranderingen binnen de organisatie. Indien er zo'n verandering gaat plaatsvinden, zouden er informatiebijeenkomsten en cursussen georganiseerd kunnen worden. Dit zodat de verandering uitgebreid uitgelegd kan worden aan de personen die deze verandering in de praktijk werkbaar moeten maken. Eén van de aspecten waar verandering in gaat plaatsvinden is het financieel ontzorgen van de cliënt. Hierdoor is één van de aanbevelingen ook dat de cliënt niet alleen tijdens de maatschappelijke begeleiding geleerd wordt om financieel zelfredzaam te zijn, maar dat er ook gefocust wordt op dat de cliënt na de begeleiding ook nog financieel zelfredzaam is.

Inhoudsopgave

Titelpagina.....	1
Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Hoofdstuk 1 Inleiding	6
1.1 Achtergrond	6
1.2 Geschiedenis	6
1.3 Aanleiding	9
1.4 Belanghebbenden	10
1.5 Doelstellingen	11
1.6 Belang organisatie.....	11
1.7 Hoofdvraag en onderzoeksvragen.....	11
1.8 Verantwoording	12
1.8.1 Deskresearch.....	12
1.8.2 Fieldresearch.....	13
1.8.3 Methodes per onderzoeksvraag.....	13
Hoofdstuk 2 Maatschappelijke begeleiding	15
2.1 Wat is maatschappelijke begeleiding	15
2.1.1 VIP-18 traject.....	16
2.2 Gebruikte systemen	17
2.3 Wat doet een maatschappelijk begeleider	18
2.3.1 Het AZC	18
2.3.2 Nieuwe woning	18
2.3.3 Het eerste gesprek	19
2.3.4 Verzekeringen	19
2.3.5 Uitkering.....	20
2.3.6 Huisarts, tandarts en apotheek.....	20
2.3.7 Internet, tv en telefonie	21
2.3.8 Toeslagen.....	21
2.3.9 Kinderen naar school	21
2.3.10 Inburgering.....	22
2.3.11 Brede intake	23
2.3.12 Zelfredzaamheidsmatrix	23
2.4 Hoe wordt de maatschappelijke begeleiding aangepakt	24
2.4.1 Contact onderhouden met cliënten	24

2.4.2 Waar wordt rekening mee gehouden	25
2.5 De werkdag van een maatschappelijk begeleider	26
2.6 Regels voor de maatschappelijk begeleider	27
2.7 Verantwoording van de maatschappelijke begeleiding	27
2.8 Hoe wordt de functie ervaren.....	28
2.8.1 Positieve ervaringen	28
2.8.2 Kritiek op de maatschappelijke begeleiding	29
2.9 Conclusie	31
Hoofdstuk 3 Wet Koolmees	32
3.1 Huidige Wet Inburgering.....	32
3.1.1 Inburgering.....	32
3.1.3 Brede intake	37
3.1.4 Financiële zelfredzaamheid	38
3.1.5 Financiële plaat	39
3.2 Kernpunten Wet Koolmees.....	40
3.2.1 Gemeenten krijgen sleutelpositie	40
3.2.2 Brede intake en persoonlijk Plan Inburgering en Participatie	42
3.2.3 Inburgering.....	44
Hoofdstuk 4 De veranderingen in de praktijk	49
4.1 De veranderingen	49
4.1.1 Gemeenten sleutelpositie	49
4.1.2 Brede intake en PIP	50
4.1.3 Financieel ontzorgen	51
4.1.4 Inburgering.....	52
4.1.5 Informatie- en gegevensuitwisseling	53
4.1.6 Financiën	53
4.2 Toepassen van de veranderingen	54
4.3 Conclusie	55
Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen	56
5.1 Conclusie	56
5.2 Aanbevelingen	57
5.3 Kritiepunten	58
Hoofdstuk 6 Bibliografie.....	60

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Achtergrond

Er waren in 2018 meer mensen op de vlucht dan ooit. Volgens het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR) waren er toen 70,8 miljoen mensen op de vlucht voor oorlog en geweld. 20.353 mensen daarvan hebben asiel aangevraagd in Nederland.¹

Je bent een asielzoeker wanneer je in een ander land dan je land van herkomst bescherming vraagt door een asielverzoek in te dienen. Vervolgens wordt er door het betreffende land gekeken of je valt onder het Vluchtelingenverdrag. Dit verdrag bepaalt dat vluchtelingen niet teruggestuurd mogen worden naar een land waar zij vervolging te vrezen hebben. Een vluchteling is dus iemand die in zijn/haar thuisland gegronde vrees heeft voor vervolging en deze persoon krijgt in zijn/haar eigen land geen bescherming tegen deze vervolging. Er zijn verschillende redenen voor vervolging, namelijk: godsdienst, politieke overtuiging, seksuele voorkeur of het behoren tot een bepaalde etnische of sociale groep.²

VluchtelingenWerk Nederland komt op voor de belangen van vluchtelingen en asielzoekers. Het is een onafhankelijke organisatie met duizenden vrijwilligers. Zij geven steun aan vluchtelingen en asielzoekers vanaf het moment van binnenkomst in Nederland, totdat zij zelfredzaam zijn en hun eigen weg hebben gevonden in de samenleving. Wanneer vluchtelingen een woning krijgen in de gemeente begint de maatschappelijke begeleiding. De maatschappelijke begeleiding houdt in dat de vluchteling hulp krijgt bij alle praktische regelzaken, het vergroten van het sociale netwerk en de zelfredzaamheid van de vluchteling. Dit allemaal met als doel dat zij sneller zelfstandig kunnen werken aan een nieuwe toekomst.³

1.2 Geschiedenis

Om u inzicht te geven in hoe inburgering in de geschiedenis werd geregeld in Nederland kunt u in deze paragraaf globaal de geschiedenis van het inburgeringsbeleid lezen. Er wordt over verschillende jaartallen benoemd hoe het inburgeringsbeleid er op dat moment globaal uit zag of wat er veranderde ten opzichte van het voorgaande beleid.

1980

Halverwege de jaren 80 komt er in Nederland een inburgeringsbeleid wat ‘het minderhedenbeleid’ werd genoemd. Dit beleid hield in dat de gastarbeiders en hun overgekomen gezinnen, die in de jaren 60 naar Nederland waren gekomen, een plaats kregen in de Nederlandse samenleving. Het beleid was er op gericht om de achterstand van opleidingsniveau en het spreken van de Nederlandse taal weg te werken. De overheid was er daarentegen van overtuigd dat zij moesten integreren met behoud van de eigen identiteit. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het behouden van hun religie en hun eigen gewoonten. Dit deed de overheid om zo een mogelijke terugkeer naar het land van herkomst makkelijker te maken.⁴

¹ ‘Cijfers over vluchtelingen: Nederland, Europa & wereldwijd’ Vluchtelingenwerk 2019.

² ‘Wanneer ben je een vluchteling’ Vluchtelingenwerk 2019.

³ ‘Maatschappelijke begeleiding’ Vluchtelingenwerk 2019.

⁴ ‘De Nederlandse overheid en de immigranten’ University College London 2019.

1989

In 1989 maakt ‘het minderhedenbeleid’ plaats voor een inburgeringsbeleid wat ‘het allochtonenbeleid’ wordt genoemd. Dit beleid is erop gericht om de allochtoon sneller en beter te laten integreren in de Nederlandse samenleving. Het leren van de Nederlandse taal is het meest belangrijkste in dit beleid. Steden en gemeenten organiseren basiseducatie en taalcursussen waar allochtonen vrijwillig aan mee kunnen doen. Het beleid geldt alleen voor de allochtonen die nieuw in Nederland zijn, dus niet degenen die voor deze periode al naar Nederland waren gekomen.⁵

1998

In 1998 gaat de Wet Inburgering Nieuwkomers van start. Dit is de eerste wetgeving die is gericht op inburgering/integratie, waardoor inburgering nu ook een meer verplichtend karakter krijgt. Deze wet verplicht nieuwkomers om aan een door de gemeente vast te stellen inburgeringsprogramma deel te nemen. Voor de immigranten die al vóór het inwerkingtreden van deze wet in Nederland waren, geldt de wettelijke verplichting niet. Het doel is dat de nieuwkomer zelfredzaam is en dat hij kan functioneren in de Nederlandse maatschappij. Om dit te bereiken krijgt hij: les in de Nederlandse taal, maatschappelijke begeleiding en moet hij naar school gaan of op zoek gaan naar werk. Wanneer hij dit niet doet kan de gemeente hem sanctioneren met een bestuurlijke boete.⁶

2007

Per 1 januari 2007 is de Wet Inburgering van kracht gegaan. Deze wet is van toepassing op bijna iedere vluchteling van 16 tot 65 jaar oud die duurzaam in Nederland mag verblijven. Zij moeten slagen voor een inburgeringsexamen. Er is dus geen verschil meer tussen oud- en nieuwkomers. Er zijn drie belangrijke uitgangspunten van deze wet, namelijk: van inspanningsverplichting naar resultaatsverplichting, eigen verantwoordelijkheid van de inburgeringsplichtige en open marktwerking. Gemeenten hebben in deze tijd een uitgebreide regierol. Als voorbereiding op het inburgeringsexamen of een ander vrijstellend examen, voorzagen zij in het aanbieden van een inburgeringsvoorziening aan inburgeringsplichtigen en in het aanbieden van maatschappelijke begeleiding.⁷

2013

Sinds 1 januari 2013 zijn alleen nieuwkomers nog inburgeringsplichtig en is de regierol van gemeenten beëindigd. Dit kwam omdat de gemeente deze regierol gekregen had om de achterstanden van inburgering weg te werken, en deze op dit moment grotendeels waren weggewerkt. Doordat deze regierol beëindigd werd, is de wettelijke bepaling over de maatschappelijke begeleiding uit de Wet inburgering gehaald. Daarentegen vond de regering dat de begeleiding alsnog moest plaatsvinden.⁸

⁵ ‘De Nederlandse overheid en de immigranten’ University College London 2019.

⁶ Memorie van Toelichting Regels inzake inburgering in de Nederlandse samenleving.

⁷ ‘De Nederlandse overheid en de immigranten’ University College London 2019.

⁸ Memorie van Toelichting wijziging van de wet inburgering m.b.t. de Participatieverklaring.

2017

Op 20 juni 2017 is een wijziging van de Wet inburgering aangenomen. Deze wijziging betrof het toevoegen van het onderdeel participatieverklaring aan het inburgeringsexamen en de wettelijke vastlegging van de maatschappelijke begeleiding. De reden hiervan was dat gemeenten in 2016 waren begonnen met het op vrijwillige basis aanbieden van het participatieverklaringstraject en de maatschappelijke begeleiding aan inburgeringsplichtigen. Dit hebben zij gedaan om de snelle integratie van hen te bevorderen.⁹

Conclusie

Aan de hand van dit historisch overzicht kunt u zien dat het inburgeringsbeleid door de jaren heen verschillende keren veranderd is. De veranderingen zijn te zien in: de doelgroep, de inhoud van de inburgering en de sanctionering.

Ten aanzien van de doelgroep is te zien dat deze specifiek begint voor gastarbeiders en hun gezinnen. Vervolgens wordt de doelgroep meer uitgebreid naar nieuwkomers in het algemeen, en daarna voor alle vluchtelingen van 16 tot 65 jaar oud die duurzaam in Nederland mogen verblijven. Tot slot is te zien dat de doelgroep weer meer gespecificeerd wordt naar alleen de nieuwkomers.

De inhoud van de inburgering is in het begin alleen gericht om achterstanden in taal- en opleidingsniveau weg te werken en er wordt gedeeltelijk aandacht besteed aan het integreren. Vervolgens richt de inburgering zich meer op de integratie door het beschikbaar stellen van verschillende cursussen door steden en gemeenten, waar allochtonen vrijwillig aan mee konden doen. Dit werd met de komst van de Wet Inburgering Nieuwkomers veranderd in een verplicht inburgeringsexamen wat door de gemeente werd vastgesteld. Met de komst van de Wet Inburgering kwamen er meer verplichtingen voor de inburgeringsplichtigen en is er een inburgeringsexamen waar zij voor moeten slagen. Gemeenten hebben vanaf dit moment een uitgebreide regierol. Deze regierol wordt in 2013 weer beëindigd. In 2017 komt er nog een onderdeel bij voor de inburgering, namelijk de participatieverklaring.

⁹ Memorie van Toelichting wijziging van de wet inburgering m.b.t. de Participatieverklaring

1.3 Aanleiding

Naar alle waarschijnlijkheid gaat in 2021 de nieuwe Wet inburgering van kracht (Wet Koolmees). Ik zeg hier ‘naar alle waarschijnlijkheid’, omdat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (hierna: de minister) in het eerste kwartaal van 2020 met een definitief wetsvoorstel komt. Deze wet houdt in dat gemeenten de regie krijgen over de inburgering van vluchtelingen. Nieuwkomers worden hiermee vanaf het eerste moment goed begeleid, zodat zij zo snel mogelijk mee kunnen doen in de samenleving.¹⁰

Deze nieuwe wet is nodig, omdat het huidige inburgeringsstelsel niet voldoet. De minister stelt dat inburgeraars te lang doen over hun inburgering en het stelsel hen niet uitdaagt om op het hoogst mogelijke niveau de Nederlandse taal te leren. Daarnaast wordt de verbinding met participatie onvoldoende gemaakt, onder andere omdat nieuwkomers zich allereerst richten op hun inburgeringsplicht. De doorgaande lijn tussen de asielopvang en verdere inburgering bij gemeenten verloopt onvoldoende soepel en inburgeraars zijn kwetsbaar op een vrije markt waar fraude voorkomt. Dit komt door instellingen die misbruik maken van de mogelijkheden die het leenstelsel ze biedt.¹¹

De minister zegt dat er gezocht zal worden naar een betere balans tussen plichten en ondersteuning, en tussen uniformiteit en flexibiliteit. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding. In de gemeente Deventer is VluchtelingenWerk belast met de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding. VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer biedt dus maatschappelijke begeleiding aan vluchtelingen. De Wet inburgering gaat dus veranderen en doordat VluchtelingenWerk verantwoordelijk is voor de maatschappelijke begeleiding, zal dit ook gevolgen hebben voor de organisatie.¹²

¹⁰ ‘Nieuwe Wet inburgering in 2021 van kracht’ Divosa 2019.

¹¹ *Kamerstukken II* 2018/19, 32824, 245, p. 1

¹² *Kamerstukken II* 2018/19, 32824, 245, p. 2

1.4 Belanghebbenden

De directe belanghebbenden van dit onderzoek zijn de organisatie en de doelgroep waarmee de organisatie werkt. Het onderzoek wordt gedaan voor VluchtelingenWerk Oost-Nederland, locatie Deventer. Door de nieuwe wet komt er meer verantwoordelijkheid te liggen bij de organisatie om de nieuwe wet in de praktijk werkbaar te maken. Doordat er andere verwachtingen gesteld worden aan de organisatie, zullen er concreet dingen veranderd moeten worden in de maatschappelijke begeleiding. Dit onderzoek zal uitwijzen wat er veranderd zal moeten worden en hoe deze veranderingen geïmplementeerd kunnen worden. De uitkomsten van dit onderzoek en de aanbevelingen die ik zal doen kunnen eventueel ook toegepast worden op andere locaties van VluchtelingenWerk Nederland.

De doelgroep waarmee de organisatie werkt zijn vluchtelingen. Zij zijn ook belanghebbenden, omdat zij degenen zijn waarvoor de maatschappelijke begeleiding bedoeld is. Doordat de maatschappelijke begeleiding veranderd wordt, zullen zij ook te maken krijgen met deze veranderingen. De kans is daardoor aanwezig dat zij door deze veranderingen bepaalde zaken anders moeten regelen/uitvoeren met betrekking tot de begeleiding die zij krijgen. Dit is dus een gevolg van de maatschappelijke begeleiding die zal veranderen.

Deze praktijksituatie vraagt dat er uitgezocht gaat worden welke handelingswijze in de maatschappelijke begeleiding aangepast moet worden en op welke manier, om te voldoen aan de verwachtingen van de wetgeving. Hierbij is het zaak dat eerst deze verwachtingen van de wetgeving worden verhelderd, alvorens het opzetten van concrete aangepaste handelingswijze voor de organisatie gedaan kan worden.

Daarnaast zijn de gemeente en de maatschappij ook belanghebbenden van dit onderzoek. De minister zegt dat hij allen die bij de invoering van deze nieuwe wet betrokken zijn in de juiste positie wil zetten en het juiste instrumentarium wil bieden. Hij wil hiermee een betere balans bereiken tussen plichten en ondersteuning en tussen uniformiteit en flexibiliteit. Gemeenten krijgen een sleutelpositie in de uitvoering van het nieuwe inburgeringsstelsel. Van gemeenten wordt verwacht dat zij zo vroeg mogelijk betrokken zijn bij de inburgeraar die zich in hun gemeente vestigt. Vanaf dit moment krijgen de gemeenten de regie over de uitvoering van de inburgering.¹³

De maatschappij is een belanghebbende, omdat zij betrokken is bij de inburgering van vluchtelingen. Het einddoel van inburgering is dat de nieuwkomers in Nederland zo snel mogelijk participeren, het liefst via betaald werk. Voor de inburgering moeten zij een verplicht inburgeringsexamen afleggen. Hetgeen wat zij op dit examen moeten kunnen, leren zij op een cursus van een docent. Het geld wat zij hiervoor moeten betalen krijgen zij als lening van Dienst Uitvoering Onderwijs (hierna DUO). Wanneer zij hun inburgering binnen de gestelde termijn gehaald hebben, krijgen zij deze lening als geschenk. Daarnaast hebben de meeste vluchtelingen recht op een bijstandsuitkering, waardoor zij te maken krijgen met de Participatiewet. Voor hun integratie in de samenleving zullen zij dus ook moeten werken op de Nederlandse arbeidsmarkt. Door de hiervoor genoemde aspecten kun je stellen dat de maatschappij betrokken is bij de inburgering van vluchtelingen.¹⁴

¹³ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 2-3*

¹⁴ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 1*

1.5 Doelstellingen

Door de nieuwe wet komt er meer verantwoordelijkheid te liggen bij gemeenten. Zij zijn afhankelijk van instanties/organisaties om het in de praktijk werkbaar te maken. VluchtelingenWerk is één van die organisaties. Hierdoor verwacht ik dat er andere verwachtingen gesteld zullen worden aan VluchtelingenWerk, waardoor er concreet dingen veranderd zullen moeten worden in de maatschappelijke begeleiding die VluchtelingenWerk biedt aan vluchtelingen. Enkele aspecten die zullen veranderen in het nieuwe inburgeringsstelsel zijn: de brede intake, een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie, verhoging van de taaleis, hervorming van de markt voor inburgeringscursussen, het examenstelsel en het financieel ontzorgen van vluchtelingen.¹⁵

1.6 Belang organisatie

Het doel van dit onderzoek is dan ook om inzicht te krijgen in wat er precies veranderd moet worden aan de inhoud van de maatschappelijke begeleiding die VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer biedt, en hoe deze veranderingen doorgevoerd kunnen worden in de werkwijze van maatschappelijke begeleiding ten gevolge van het ingaan van de nieuwe Wet Koolmees. Dit zal gerealiseerd worden door het uitbrengen van een advies hieromtrent aan de organisatie.

De opdrachtgever wil door middel van mijn onderzoek en aanbevelingen duidelijk krijgen wat de invoering van de nieuwe wet betekent voor de maatschappelijke begeleiding, en hoe zij deze veranderingen kunnen implementeren in de huidige maatschappelijke begeleiding, waardoor deze anders ingericht zal worden. Doordat deze nieuwe wet er komt, moet de organisatie zich natuurlijk houden aan deze wet. Om zich hieraan te kunnen houden zullen zij ook moeten weten wat zij precies moeten aanpassen en hoe zij dit het beste kunnen doen. Dit maakt dat de organisatie mijn onderzoek nodig heeft.

1.7 Hoofdvraag en onderzoeksvragen

De probleemstelling is dat er in 2021 een nieuwe wet van start gaat die beleidsmatig op poten staat, maar op dit moment in de praktijk nog niet werkbaar is. De hoofdvraag die in samenwerking met teamleider Ahmad Gidder tot stand is gekomen is: Hoe beïnvloedt de nieuwe Wet Koolmees de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?

Om tot een volledig antwoord te komen op bovenstaande hoofdvraag zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Hoe ziet de maatschappelijke begeleiding er bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer nu uit?
2. Wat houdt de nieuwe Wet Koolmees in voor de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?
3. Wat zijn de concrete veranderingen van de huidige maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer ten opzichte van de nieuwe Wet Koolmees?
4. Op welke manier kunnen de concrete veranderingen het beste toegepast worden in de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?

¹⁵ Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 4

1.8 Verantwoording

Voor dit onderzoek zijn er verschillende methodes gebruikt om antwoord te geven op de onderzoeksvragen. Deze methodes zijn onder te verdelen in deskresearch en fieldresearch.

Bij deskresearch ga je op zoek naar gegevens die al door anderen zijn verzameld. Je gaat dus niet zelf op zoek naar gegevens maar je doet literatuuronderzoek. Je kunt dit zien als onderzoek doen van achter je bureau. Denk hierbij bijvoorbeeld aan informatie opzoeken in boeken of op het internet.¹⁶

Bij fieldresearch ga je juist wel het veld in om gegevens te verzamelen. Deze methode van onderzoeken speelt zich dus af in de omgeving van hetgeen dat onderzocht wordt. Je gaat dus ergens naartoe om gegevens te verzamelen.¹⁷

Hieronder zal ik uitleggen welke onderzoeksmethoden ik gebruikt heb bij welke onderzoeksvraag met een toelichting. Daarbij bespreek ik de validiteit en betrouwbaarheid van de gebruikte methode bij deze onderzoeksvraag.

1.8.1 Deskresearch

Voor het uitvoeren van het deskresearch heb ik gebruik gemaakt van zoektermen in verschillende zoeksystemen. De zoeksystemen die ik gebruikt heb zijn Vluchtweb, Aktetas, de website van de overheid en Google. Dit laatste zoekstelsel heb ik gebruikt voor het verkrijgen van achtergrondinformatie.

Vluchtweb is een kennisbank waar alleen medewerkers van VluchtelingenWerk Nederland toegang tot hebben. Hierop worden verschillende documenten geplaatst over onderwerpen waar medewerkers mee te maken kunnen krijgen.

Naast Vluchtweb kent de organisatie ook Aktetas. Dit is een gedeelde map waar iedereen die werkzaam is bij de organisatie locatie Deventer toegang tot heeft. Hier worden documenten gedeeld die de medewerkers kunnen helpen bij het uitvoeren van de maatschappelijke begeleiding. De informatie die op Vluchtweb en Aktetas staat is dus relevant voor de organisatie en daarmee ook relevant geweest voor mijn onderzoek.

De website van de overheid heb ik gebruikt om informatie te verzamelen uit voorlopige wetsvoorstellen, kamerbrieven en nieuwsberichten omtrent het onderwerp van mijn onderzoek.

Het onderzoek is betrouwbaar en valide. Het gebruik van bovengenoemde zoeksystemen is betrouwbaar, omdat ik in mijn onderzoek de bron heb vermeld waarvan ik de informatie verkregen heb. Daarbij heb ik een literatuurlijst opgesteld waarin te zien is waar deze bron van afkomstig is en op welke datum ik deze bron geraadpleegd heb. De informatie die ik verkregen heb door middel van het afnemen van interviews is betrouwbaar, omdat ik maatschappelijk begeleiders en teamleiders heb geïnterviewd. Zij zijn direct betrokken bij het uitoefenen van deze functie en weten als geen ander hoe de maatschappelijke begeleiding in elkaar zit en wat hier allemaal bij komt kijken. Het gebruik van de zoeksystemen Vluchtweb, Aktetas en de website van de overheid is valide, omdat er een selectie is gemaakt van wat er in de zoeksystemen gepubliceerd wordt. Er wordt dus niet zomaar van alles in deze zoeksystemen geplaatst. Daarnaast ben ik als onderzoeker onafhankelijk te werk gegaan tijdens het doen van dit onderzoek.

¹⁶ Verhoeven 2018, p. 151.

¹⁷ Verhoeven 2018, p.158.

1.8.2 Fieldresearch

Op het moment dat ik mij bezig heb gehouden met het doen van fieldresearch heb ik interviews gehouden. Ik heb met 5 maatschappelijk begeleiders en met 2 teamleiders een interview afgenomen. Hierbij heb ik gebruik gemaakt van het half-gestructureerde interview. Dit omdat ik gebruik heb gemaakt van een vragenlijst met gesloten en open vragen. De interviews heb ik persoonlijk afgenomen op het kantoor van VluchtelingenWerk Nederland, locatie Deventer. Iedere respondent heeft toestemming gegeven dat ik het interview mocht opnemen met mijn telefoon en verwerken in dit onderzoek.

Het doel van de interviews was om informatie te verzamelen. Het afnemen van de interviews is valide, omdat ik de uitkomsten hiervan heb geanalyseerd door deze volledig uit te typen en vervolgens onder te verdelen in kopjes, om ze op deze manier te verwerken in mijn onderzoek. Hierdoor heb ik een waardevol antwoord kunnen geven op de onderzoeksvraag.

Deze methode heb ik gebruikt om antwoord te geven op onderzoeksvraag 1. Daarnaast heb ik onder andere de analyse van deze methode gebruikt om antwoord te geven op onderzoeksvraag 3 en 4.

1.8.3 Methodes per onderzoeksvraag

Hieronder zal ik aangeven welke methode ik bij welke onderzoeksvraag heb toegepast.

Vraag 1: Hoe ziet de maatschappelijke begeleiding er bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer nu uit?

Voor deze onderzoeksvraag heb ik gebruik gemaakt van deskresearch door Vluchtweb en Aktetas te raadplegen. Daarnaast heb ik voor deze onderzoeksvraag gebruik gemaakt van fieldresearch door interviews af te nemen. Ik heb er bij deze vraag voor gekozen om gebruik te maken van interviews, omdat de mensen die de maatschappelijke begeleiding in de praktijk uitvoeren het beste weten hoe deze er op dit moment uit ziet. Ik heb ervoor gekozen om gebruik te maken van deskresearch, omdat ik hiermee mijn fieldresearch heb kunnen aanvullen.

Vraag 2: Wat houdt de nieuwe Wet Koolmees in voor de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?

Voor het beantwoorden van deze onderzoeksvraag heb ik gebruik gemaakt van de website van de overheid, de website van DUO en de website van vluchtelingenwerk. Ik heb er bij deze vraag voor gekozen om gebruik te maken van deze methode, omdat er veel literatuur te vinden is over de nieuwe Wet Koolmees op de website van de overheid en deze informatie dan ook betrouwbaar is. Voor de achtergrond informatie in dit hoofdstuk heb ik gebruik gemaakt van de website van DUO en van vluchtelingenwerk.

Vraag 3: Wat zijn de concrete veranderingen van de huidige maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer ten opzichte van de nieuwe Wet Koolmees?

Voor het beantwoorden van deze onderzoeksvraag heb ik onder andere gebruik gemaakt van de informatie die ik verkregen heb voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 1 en 2. De uitkomsten van deze onderzoeksvragen heb ik geanalyseerd en gecombineerd om deze onderzoeksvragen te beantwoorden. Deskresearch en fieldresearch zijn dus gecombineerd. Op het moment dat ik wist wat de nieuwe Wet Koolmees inhield en hoe de huidige maatschappelijke begeleiding eruit ziet, heb ik kunnen concluderen wat er concreet veranderd zal moeten worden in de huidige maatschappelijke begeleiding.

Vraag 4: Op welke manier kunnen de concrete veranderingen het beste toegepast worden in de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?

Op het moment dat ik mij bezig heb gehouden met het beantwoorden van de laatste onderzoeksvraag had ik al onderzocht wat de maatschappelijke begeleiding inhoudt, wat de nieuwe Wet Koolmees inhoudt voor de maatschappelijke begeleiding en wat de veranderingen voor de maatschappelijke begeleiding zullen zijn. Hierdoor heb ik mijn fieldresearch en deskresearch geanalyseerd en gecombineerd om tot een antwoord te komen op deze laatste onderzoeksvraag. Daarnaast is er voor de laatste paragraaf voornamelijk gebruik gemaakt van de laatste vraag van het interview, omdat hierbij de onderzoeksvraag aan de respondenten gesteld werd.

Hoofdstuk 2

Maatschappelijke begeleiding

In dit hoofdstuk zal ik antwoord geven op de onderzoeksvraag: ‘Hoe ziet de maatschappelijke begeleiding er bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer nu uit?’. Er zal besproken worden wat maatschappelijke begeleiding is, waarom het er is, hoe een werkdag van een maatschappelijk begeleider eruit ziet op deze locatie en de ervaringen over de maatschappelijke begeleiding van de begeleiders zelf en de teamleiders. Door gebruik te maken van literatuur over dit onderwerp en door het afnemen van interviews met maatschappelijk begeleiders en teamleiders van de maatschappelijk begeleiders, zal ik proberen om een beeld te krijgen hoe de maatschappelijke begeleiding er bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland, locatie Deventer uit ziet. Voor de maatschappelijk begeleiders van de locatie Deventer is een checklist opgesteld, ten behoeven van de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding. Deze checklist is te vinden in Aktetas¹⁸ en ligt aan de basis van het gehele hoofdstuk.

2.1 Wat is maatschappelijke begeleiding

In deze paragraaf zal er besproken worden wat maatschappelijke begeleiding betekent, door wie de functie wordt uitgevoerd, het doel van de maatschappelijke begeleiding en wat er allemaal komt kijken bij de maatschappelijke begeleiding.

VluchtelingenWerk helpt vluchtelingen vanaf het moment dat zij aankomen in Nederland, totdat zij zelfredzaam zijn in de samenleving. Op het moment dat een vluchteling van het Asielzoekerscentrum (hierna: AZC) verhuist naar zijn eigen woning in een gemeente komt er erg veel op hem af. Denk hierbij aan: de vele wet- en regelgeving die ons land kent, zelf een inburgeringscursus regelen, op zoek gaan naar werk en het leren van de Nederlandse taal. Om de vluchteling bij te staan en te helpen in deze onrustige periode wordt hij bijgestaan door een maatschappelijk begeleider van Vluchtelingenwerk.¹⁹

De functie maatschappelijk begeleider wordt uitgevoerd door vrijwilligers. Een deel van deze vrijwilligers zijn stagiaires die gedurende vijf of tien maanden stage lopen als maatschappelijk begeleider. Zij hebben evenveel verantwoordelijkheden als de rest van de vrijwilligers. De stagiaires komen van verschillende opleidingen, denk hierbij aan: Social Work, Sociaal Juridische Dienstverlening en HBO recht. Op dit moment komen de stagiaires allemaal van HBO niveau.

Uit de afgenomen interviews komt het doel van de maatschappelijke begeleiding duidelijk naar voren, de respondenten geven allemaal nagenoeg hetzelfde antwoord namelijk: “Het uiteindelijke doel van de maatschappelijke begeleiding is het zelfredzaam maken van de cliënt.” Om dit te bereiken ondersteunt de maatschappelijk begeleider de cliënt bij het participeren en integreren in de Nederlandse samenleving. De maatschappelijk begeleider ondersteunt de cliënt bij het voorkomen en oplossen van alle praktische belemmeringen die de cliënt tegenkomt op het pad naar een nieuwe toekomst. Hierbij wordt ook veel aandacht besteed aan het vergroten van het sociale netwerk van de cliënt, denk hierbij aan het in contact komen met de bureaus of het aanmelden bij een sportvereniging.

Begeleidster Emma verwoordt het uiteindelijke doel als volgt: “Dat wanneer de begeleiding ophoudt, zij zichzelf kunnen redden en zij dan ook mensen om hen heen hebben bij wie zij terecht kunnen. Dat zij weten waar zij terecht kunnen met hun vragen”.

¹⁸ Zie hoofdstuk 2.2

¹⁹ ‘Maatschappelijke begeleiding’ Vluchtelingenwerk 2019.

2.1.1 VIP-18 traject

De maatschappelijke begeleiding die VluchtelingenWerk biedt wordt ook wel het VIP-18 traject genoemd. Dit staat voor: Vestiging Inburgeren en Participeren in 18 maanden. Binnen deze 18 maanden is het de bedoeling dat de cliënt leert om zich zelfstandig te kunnen redden in de Nederlandse samenleving. Om dit te kunnen bereiken heeft de cliënt in deze 18 maanden recht op één op één begeleiding van een maatschappelijk begeleider. Deze begeleider is gedurende deze 18 maanden de contactpersoon van deze cliënt. Wanneer deze 18 maanden voorbij zijn heeft de cliënt 18 maanden recht op spreekuur. Hier kan de cliënt terecht wanneer hij geen contactpersoon meer heeft, maar wel incidenteel vragen heeft.

Teamleider Ahmad Gidder vertelt over dit spreekuur dat wanneer zij op de locatie zien dat iemand elke dag langs komt met dezelfde vragen, zij gaan kijken of zij diegene moeten doorverwijzen naar het sociale wijkteam of een andere locatie.

Daarbij geeft hij aan dat wanneer een cliënt binnen deze 18 maanden hulpverlening nodig blijkt te hebben, zij diegene ook kunnen doorverwijzen. Bij hulpverlening kun je bijvoorbeeld denken aan hulp bij administratie, maar ook hulpverlening op het gebied van psychische klachten. Deze doorverwijzingen zijn wel in samenspraak met de cliënt. De maatschappelijk begeleiders kunnen de mogelijkheden van hulpverlening voorstellen aan de cliënt, maar de cliënt moet daar zelf goedkeuring aan geven.

Wanneer een maatschappelijk begeleider merkt dat een cliënt hulpverlening nodig heeft maar de cliënt dit zelf niet wil, kan er volgens Ahmad Gidder een melding worden gemaakt bij het bijzondere zorgteam in Deventer. Ahmad Gidder zegt: “Zij gaan dan proactief bij deze mensen langs om te kijken wat er aan de hand is en dan gaan zij daar ook hulp op inzetten. Dus het kan zijn dat ze ambulante thuisbegeleiding krijgen”. Daarbij geeft hij aan dat het mogelijk is dat het bijzondere zorgteam informatie wil hebben over de cliënt en de situatie, om te kijken wat er nu precies aan de hand is. Op dat moment worden er verschillende partijen bij elkaar geroepen om te kijken waar ze mee te maken hebben en wat er mee gedaan kan worden.

2.2 Gebruikte systemen

In deze paragraaf zal besproken worden met welke systemen een maatschappelijk begeleider te maken krijgt. De hieronder genoemde systemen gebruikt een maatschappelijk begeleider om informatie op te zoeken om zijn functie naar behoren uit te kunnen voeren en om te rapporteren wat hij gedaan heeft voor een cliënt. Dit wordt besproken omdat deze systemen in de hierop volgende hoofdstukken terug komen. Op deze manier weet u wat deze systemen inhouden en waarvoor deze dienen.

Vluchtelingen Volg Systeem

VluchtelingenWerk Nederland maakt gebruik van het Vluchtelingen Volg Systeem (hierna: VVS). VVS is een rapportagesysteem om de gegevens van cliënten in op te slaan. Hier zijn de persoonsgegevens van de cliënt in terug te vinden, in welk proces van de begeleiding hij zich bevindt en belangrijke persoonsgebonden documenten van de cliënt. Dit systeem is toegankelijk voor alle werknemers van VluchtelingenWerk Nederland. Om toegang te krijgen tot dit systeem heb je een account en een token nodig. Wanneer je wilt inloggen voer je je gebruikersnaam, je wachtwoord en het nummer in wat tevoorschijn komt op je token wanneer je deze aan zet.

Intranet

Intranet is een digitale omgeving waar medewerkers van VluchtelingenWerk Nederland terecht kunnen voor informatie wat betrekking heeft op de functies binnen de organisatie. De informatie die hier verstrekt wordt is van toepassing binnen de organisatie en op nationaal en internationaal niveau. Om gebruik te kunnen maken van Intranet heb je je persoonlijke gebruikersnaam en wachtwoord nodig.

Aktetas

Aktetas is ook een digitale omgeving waar medewerkers van VluchtelingenWerk Nederland terecht kunnen voor informatie. Deze omgeving is echter alleen beschikbaar voor medewerkers van locatie Deventer. Dit omdat teamleider Ahmad Gidder deze omgeving heeft opgesteld voor deze locatie. Het is een gedeelde map die te bereiken is door in te loggen op je werkmail account. In Aktetas is algemene informatie te vinden over de organisatie, specifieke informatie over de organisatie voor wat betreft locatie Deventer, informatie over de functie maatschappelijk begeleider en hulpmiddelen om de functie maatschappelijk begeleider uit te kunnen voeren.

2.3 Wat doet een maatschappelijk begeleider

In deze paragraaf zal besproken worden wat er in de literatuur te vinden is over de taken van een maatschappelijk begeleider. Enkele aspecten worden aangevuld door antwoorden van de respondenten uit de afgenomen interviews. Allereerst wordt er een beeld geschetst hoe een vluchteling naar een gemeente komt en wat hierbij komt kijken. Vervolgens wordt er besproken met welke aspecten een maatschappelijk begeleider een cliënt ondersteunt. Na het eerste gesprek dat een maatschappelijk begeleider heeft met zijn cliënt is er geen sprake van een chronologische volgorde in het ondersteunen van de verschillende aspecten.

2.3.1 Het AZC

Indien een asielzoeker in Nederland bescherming vraagt en deze bescherming wordt toegekend door middel van het Vluchtelingenverdrag, is diegene een vluchteling. Voordat een vluchteling naar een gemeente verhuist, verblijft hij in een AZC. In het AZC ondersteunt VluchtelingenWerk de vluchteling door informatie te geven over de situatie waar hij zich op dit moment in bevindt en wat er hierna komen gaat. Daarnaast ondersteunt VluchtelingenWerk de vluchteling bij het aanvragen van gezinshereniging en de juridische procedure hieromtrent. Denk hierbij aan het in contact komen met achtergebleven familieleden, uitleg geven over de asielprocedure, helpen bij het opvragen van officiële documenten die zij nodig hebben en uitleg geven over brieven van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (hierna: IND) of de advocaat.²⁰

De gemeente is verantwoordelijk voor het aanbieden van huisvesting aan vluchtelingen. De gemeente geeft aan het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (hierna: COA) door welke huizen in de gemeente beschikbaar zijn. Het is vervolgens de taak van het COA om op zoek te gaan naar vluchtelingen voor wie deze woningen geschikt zijn. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met persoonlijke voorkeuren van de vluchteling.²¹

2.3.2 Nieuwe woning

Ahmad Gidder maakt de koppeling tussen een toegewezen woning en een vluchteling. Als maatschappelijk begeleider ontvang je dan een formulier van het COA en een informatieformulier over de vluchteling. Vanaf dit moment is de vluchteling jouw cliënt. Ahmad Gidder stuurt de aanbiedingsbrief van de woningbouwvereniging naar de maatschappelijk begeleider, zodat deze contact kan opnemen met de cliënt over de bezichtiging. Dit wordt gedaan door een brief te sturen naar de cliënt met daarin de uitnodiging om de woning te bezichtigen en om het huurcontract te ondertekenen. Hiervan wordt een kopie gestuurd naar het AZC om er zeker van te zijn dat de uitnodiging aankomt bij de cliënt.

Wanneer de dag van de bezichtiging en het ondertekenen van het huurcontract is aangebroken, zal de maatschappelijk begeleider samen met de cliënt en iemand van de woningbouwvereniging aanwezig zijn. Als er nog oude bewoners van de woning zijn dan zullen zij aanwezig zijn in plaats van iemand van de woningbouwvereniging. Er wordt dan besproken of er nog spullen zijn in de woning die de cliënt kan overnemen en indien dit het geval is, tegen welke prijs dit is.

²⁰ 'Begeleiding tijdens de asielprocedure' Vluchtelingenwerk 2019.

²¹ 'Huisvesting van vluchtelingen' Vluchtelingenwerk 2019.

Nadat het huurcontract is ondertekend moet de cliënt worden ingeschreven bij de gemeente Deventer. Daarnaast moet er binnen drie dagen een contract worden afgesloten voor gas, water en licht. Als maatschappelijk begeleider informeer je de burens van de cliënt om hen te laten weten dat er een vluchteling naast hen is komen wonen. Na ongeveer twee weken kan de maatschappelijk begeleider samen met de cliënt naar de burens gaan om zich voor te stellen.

2.3.3 Het eerste gesprek

Tijdens het eerste gesprek legt de maatschappelijk begeleider uit wat de cliënt kan verwachten en wat VluchtelingenWerk van de cliënt verwacht. Denk hierbij aan het laten zien van de binnengekomen post, op tijd op alle afspraken komen en de consequenties die het niet nakomen van afspraken met instanties kan hebben. Deze consequenties zijn bijvoorbeeld het krijgen van een boete of het stopzetten van een uitkering.

De maatschappelijk begeleider laat de cliënt een privacyverklaring ondertekenen. Hierin staat dat de cliënt toestemming geeft dat zijn persoonsgegevens in het landelijk digitaal dossiersysteem komen te staan en dat het BSN-nummer en het V-nummer van de cliënt alleen worden gebruikt met zijn toestemming. Verder staat in deze verklaring dat de gegevens van de cliënt vertrouwelijk zullen worden behandeld en alleen worden gebruikt voor de begeleiding bij de doelen: huisvesting, maatschappelijke begeleiding, educatie en werk, juridische procedures en voor beleidsontwikkeling binnen VluchtelingenWerk.

Ook wordt er uitgelegd hoe wij in Nederland omgaan met onze burens en hoe de maatschappelijk begeleider zal helpen met het regelen van de praktische zaken. Als de cliënt nog niet beschikt over een DigiD dan wordt dat in dit gesprek aangevraagd evenals een BSN nummer. De maatschappelijk begeleider maakt kopieën van het identiteitsbewijs, de bankpas en de zorgpas van de cliënt als hij deze al heeft.

2.3.4 Verzekeringen

De maatschappelijk begeleider helpt de cliënt met het afsluiten van verschillende verzekeringen. Denk hierbij aan: de zorgverzekering, wettelijke aansprakelijkheidsverzekering en de inboedelverzekering.

Zorgverzekering

In de tijd dat de cliënt zich in het AZC bevond werd hij door het AZC verzekerd. Nu de cliënt in de gemeente Deventer is komen wonen zal de maatschappelijk begeleider hem verzekeren bij Salland Zorgverzekeringen. Via de website van Salland Zorgverzekeringen kan de maatschappelijk begeleider met de cliënt bekijken hoe de cliënt zich wil verzekeren. Daarbij geeft de maatschappelijk begeleider de cliënt uitleg over hoe het eigen risico werkt in Nederland.

Aansprakelijkheids- en inboedelverzekering

De maatschappelijk begeleider zal uitleggen aan de cliënt wat bovengenoemde verzekeringen inhouden en dat de aansprakelijkheidsverzekering verplicht is in Nederland. Vervolgens zal de begeleider helpen bij het vinden van een geschikte verzekeringsmaatschappij voor de cliënt en deze verzekeringen vervolgens samen met de cliënt afsluiten.

2.3.5 Uitkering

Indien een cliënt ouder dan 18 jaar is en geen studie volgt, dan heeft hij recht op een bijstandsuitkering. Om deze uitkering aan te vragen stuurt de maatschappelijk begeleider een e-mail naar Deventer Werk talent (hierna: DWT). Zij sturen dan een uitnodiging wanneer de cliënt onder begeleiding van de maatschappelijk begeleider bij hen langs kan komen. DWT is een onderdeel van de gemeente Deventer. Iedereen die een uitkering aanvraagt heeft twee contactpersonen: de werkconsulent en de inkomensconsulent.

Werkconsulent

De werkconsulent gaat samen met de cliënt kijken naar wat hij in zijn eigen land gedaan heeft qua opleiding en/of werk en welke diploma's hij heeft. Ook wordt er gekeken naar wat hij hier in Nederland zou kunnen doen op het gebied van werk. Dit wordt bekeken aan de hand van zijn persoonlijke situatie, taalniveau en behoeftes en mogelijkheden. Samen wordt er dan een persoonlijk plan gemaakt. Hierin staat wat de cliënt moet doen om te voldoen aan de eisen voor het aanvragen van een uitkering. Denk hierbij aan het inschrijven en volgen van een inburgeringscursus, het inschrijven op werk.nl en het maken van een curriculum vitae. De maatschappelijk begeleider zal bij deze afspraak aanwezig zijn en zal de cliënt helpen bij het regelen van bovengenoemde zaken.

Inkomensconsulent

De inkomensconsulent gaat over de financiën. Deze persoon beslist of de cliënt in aanmerking komt voor een uitkering en of hij in aanmerking komt voor bijzondere bijstand. De inkomensconsulent kan toestemming verlenen aan de cliënt om naar een ander land op vakantie te gaan en deze persoon volgt samen met de werkconsulent het inburgeringstraject van de cliënt. Als de cliënt niet voldoet aan bepaalde afspraken, dan kan de inkomensconsulent de uitkering van de cliënt stopzetten. De maatschappelijk begeleider zal de cliënt helpen bij het regelen van verschillende zaken, zodat de cliënt voldoet aan de gestelde eisen en afspraken van de inkomensconsulent.

2.3.6 Huisarts, tandarts en apotheek

De maatschappelijk begeleider helpt de cliënt bij het zoeken van een geschikte huisarts, tandarts en apotheek. De maatschappelijk begeleider maakt een afspraak voor een kennismakingsgesprek en zal meegaan om de cliënt hierbij te ondersteunen wanneer dit nodig is.

Indien een cliënt zwanger is zal de maatschappelijk begeleider de cliënt ondersteunen bij het vinden van een verloskundige, een echocentrum en een gynaecoloog.

Indien de cliënt nog niet zelfredzaam genoeg is om alleen naar deze afspraken te gaan, is het mogelijk dat de begeleider met de cliënt mee gaat. Dit geldt ook wanneer de cliënt zich niet verstaanbaar kan maken in het Nederlands of Engels en diegene niemand kent die voor hem of haar zou kunnen tolken tijdens een afspraak.

2.3.7 Internet, tv en telefonie

Indien de cliënt graag internet en tv in zijn woning wil hebben (of internet op zijn telefoon), kan de maatschappelijk begeleider de cliënt helpen met het regelen hiervan. De maatschappelijk begeleider kan dan samen met de cliënt uitzoeken welke provider het meest voordelig is voor hem. De begeleider zal hierbij dan regelen dat de kosten hiervan automatisch worden afgeschreven, zodat de cliënt niet vergeet om deze te betalen.

2.3.8 Toeslagen

Na de ondertekening van het huurcontract stuurt de maatschappelijk begeleider het ondertekende huurcontract op naar het COA. Zij zorgen er dan voor dat de huur- en zorgtoeslag aangevraagd wordt. Indien een cliënt minderjarige kinderen heeft kan de maatschappelijk begeleider kinderbijslag aanvragen met de cliënt. De cliënt heeft dan ook recht op het kindgebonden budget. Deze volgt automatisch na het aanvragen van de kinderbijslag.

Indien de minderjarige kinderen naar de kinderopvang gaan, kan er kinderopvangtoeslag aangevraagd worden. Dit kan gedaan worden nadat het contract met de kinderopvang ondertekend is. De cliënt heeft alleen recht op deze toeslag voor de uren waarvan beide ouders op school zijn.

2.3.9 Kinderen naar school

Indien de cliënt minderjarige kinderen heeft zal de maatschappelijk begeleider deze aanmelden voor kinderopvang of voor een basisschool. De maatschappelijk begeleider zal dan ook meegaan naar het intake gesprek. Daarnaast is het mogelijk dat de kinderen buitenschoolse opvang nodig hebben. Dit is het geval wanneer de ouders van deze kinderen naar school moeten om inburgering te volgen of wanneer zij vrijwilligerswerk moeten doen.

2.3.10 Inburgering

De cliënt is zelf verantwoordelijk om te voldoen aan zijn inburgeringsplicht en op welke manier hij voldoet aan zijn inburgeringsplicht. De inburgering valt te verdelen in drie onderdelen, namelijk: inburgeren, Nederlands in de praktijk en de Participatieverklaring.²²

Inburgeren

Om te bewijzen dat de cliënt de Nederlandse taal spreekt en weet hoe de Nederlandse samenleving in elkaar zit, legt hij een inburgeringsexamen af. Dit examen bestaat uit onder andere: Schrijfvaardigheid, Leesvaardigheid, Spreekvaardigheid, Luistervaardigheid en Kennis Nederlandse Maatschappij. Om over de kennis van deze onderdelen te beschikken volgt de cliënt een inburgeringscursus. De maatschappelijk begeleider geeft de cliënt voorlichting over waar er in Deventer inburgeringscursussen gegeven worden en wat de voor- en nadelen van de verschillende locaties zijn. De cliënt kan door middel van deze informatie een keuze maken die het beste bij hem past. De maatschappelijk begeleider helpt met de inschrijving en gaat mee naar het intake gesprek om de cliënt te ondersteunen.

Om te kunnen betalen voor de inburgeringscursus en de examens kan de cliënt een lening aanvragen bij DUO. Dit kan via de website van DUO geregeld worden. De maatschappelijk begeleider helpt de cliënt bij de aanvraag en geeft uitleg hoe deze lening werkt.²³

Nederlands in de praktijk

De maatschappelijk begeleider geeft uitleg over hoe de organisatie zich inzet om de cliënt op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met de Nederlandse taal. Dit kan bijvoorbeeld door Nederlands te oefenen met een taalcoach. Dit is een vrijwilliger van VluchtelingenWerk en hij/zij zal dan samen met de cliënt op pad gaan en praten over interesses om de cliënt meer te leren over Nederland en de taal sneller te leren spreken.²⁴

Participatieverklaring

Daarnaast geeft de maatschappelijk begeleider uitleg over de participatieverklaring. Deze verklaring is bedoeld om de cliënt te wijzen op de fundamentele waarden en normen van de Nederlandse samenleving. De cliënt moet deze verklaring in het eerste jaar dat hij in de gemeente is komen wonen ondertekenen.²⁵

De gemeente is verantwoordelijk voor deze verklaring, maar VluchtelingenWerk heeft een traject ontwikkeld waar gemeenten gebruik van kunnen maken om de impact van deze verklaring te vergroten. Het traject bestaat uit twee onderdelen: twee introductiewerkshops en vier verdiepende bijeenkomsten. Tijdens de workshops staat de grondwet centraal. Er wordt uitgelegd wat de belangrijkste kernwaarden zijn in Nederland en hoe deze verschillen met die van het land van herkomst van de cliënt. Tijdens de bijeenkomsten wordt er dieper ingegaan op de kernwaarden: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit en het begrip participatie.²⁶

²² 'Begeleiding bij taal en inburgering' Vluchtelingenwerk 2019.

²³ 'Wat is inburgering?' Vluchtelingenwerk 2019.

²⁴ 'Nederlands leren: lees hoe we vluchtelingen begeleiden' Vluchtelingenwerk 2019.

²⁵ 'Wat is inburgering?' Vluchtelingenwerk 2019.

²⁶ 'De Participatieverklaring' Vluchtelingenwerk 2019.

2.3.11 Brede intake

De maatschappelijk begeleider neemt een brede intake af met de cliënt. Een brede intake is bedoeld om de cliënt beter te leren kennen. Het doel van de brede intake is om de doelen, bijbehorende activiteiten en de situatie van de cliënt in beeld te brengen. Deze worden vervolgens beschreven onder verschillende domeinen. Deze domeinen zijn: huisvesting, financiën, werk en opleiding, sociaal netwerk, tijdsbesteding en maatschappelijke participatie. Volgens teamleider Ahmad Gidder is het gericht op het nu en de toekomst, dus wat kan je nu, wat zou je nu graag willen doen en wat zou je in de toekomst graag willen doen. Als voorbeeld noemt hij dat een cliënt in contact zou willen komen met zijn burens. Een maatschappelijk begeleider zou dan bijvoorbeeld de vraag kunnen stellen wat de cliënt nodig heeft om dat te bereiken. Op het gebied van werk en opleiding kan er bijvoorbeeld gedacht worden aan welk beroep de cliënt zou willen gaan uitvoeren en welke weg hij zou moeten belopen om dit te kunnen bereiken. “Deze mensen die binnen komen die hebben heel wat in hun mars en als je dat vanaf dag 1 ook al inzielt en daar iets mee doet, dan heb je daar op lange termijn veel meer aan als samenleving”. Aldus teamleider Ahmad Gidder.

Al deze domeinen hoeven niet in één gesprek besproken te worden, maar kunnen in vervolggesprekken verwerkt worden. Er zijn voorbeeldvragen ontwikkeld die overeenkomen met de domeinen van de brede intake. Deze voorbeeldvragen zijn voor de maatschappelijk begeleiders beschikbaar gesteld in Aktetas.

2.3.12 Zelfredzaamheidsmatrix

De zelfredzaamheidsmatrix (hierna ZRM) is een manier om te meten hoe zelfredzaam een persoon op een moment is. De organisatie gebruikt de ZRM als hulpmiddel om de begeleiding van de cliënt te bevorderen, evalueren en bijstellen. In de loop van de begeleiding zullen drie metingen plaatsvinden: een nulmeting, tussenmeting en eindmeting. Dit wordt gedaan om te evalueren of er veranderingen, voortgang of achteruitgang is geweest op de domeinen. Indien dit het geval is kunnen de geformuleerde doelen van de cliënt aangepast worden.

Deze metingen zijn een verplicht onderdeel van de begeleiding. De maatschappelijk begeleider voert de metingen uit samen met de cliënt en hij/zij noteert de metingen daarna in VVS. De genoemde doelen van de brede intake kunnen geregistreerd worden in de toelichting van de ZRM.

2.4 Hoe wordt de maatschappelijke begeleiding aangepakt

In deze paragraaf wordt er besproken hoe een maatschappelijk begeleider te werk gaat bij het begeleiden van een cliënt en waar een maatschappelijk begeleider rekening mee houdt tijdens de begeleiding van een cliënt. Om hier achter te komen heb ik de antwoorden van de respondenten uit de afgenomen interviews geanalyseerd en vergeleken.

Zoals u in de paragraaf hierboven kunt lezen ondersteunt de maatschappelijk begeleider bij allerlei praktische zaken die de cliënt moet regelen wanneer hij een woning krijgt toegewezen in de gemeente. Volgens teamleider Ahmad Gidder heeft een begeleider enige mate van vrijheid in hoe diegene de maatschappelijke begeleiding aanpakt: “Iedereen heeft natuurlijk een eigen stijl, dat moet je natuurlijk niet uit het oog verliezen en je moet dat ook wel blijven behouden”. Teamleidster Gerda van Diejen zegt hierover: “Het is een samenspel wat de begeleider samen met de cliënt doet”. Daarnaast vermeldt Ahmad Gidder dat de checklist leidend is om de begeleiding stapsgewijs aan te pakken.

De organisatie heeft een checklist opgesteld als handvat om de maatschappelijke begeleiding stapsgewijs aan te pakken. Deze checklist kunnen de begeleiders dan afwerken om ervoor te zorgen dat de standaard dingen die geregeld moeten worden samen met de cliënt ook daadwerkelijk worden gedaan. Begeleidster Petra zegt hier het volgende over: “Als je een nieuwe cliënt krijgt dan is er een duidelijke checklist wat je allemaal moet afwerken. Daarna ga je eigenlijk een beetje checken van ‘verloopt alles goed zoals je denkt dat het moet gaan’. De volgende stap is veel meer de weg naar zelfstandigheid, maar ook wel hoe ze het als mens allemaal ondergaan”.

Uit de antwoorden van de respondenten interpreteer ik dat de maatschappelijk begeleiders eerst de praktische zaken afwerken die genoemd worden in de checklist, de cliënt vervolgens te laten acclimatiseren in de nieuwe gemeente en zich daarna focussen op de participatie en zelfredzaamheid van de cliënt.

2.4.1 Contact onderhouden met cliënten

Iedere respondent vertelt dat er op verschillende manieren contact onderhouden wordt met de cliënten. De manier die maatschappelijk begeleiders het meest gebruiken om contact te onderhouden met hun cliënten is via Whatsapp. De maatschappelijk begeleiders vertellen dat zij een werktelefoon hebben waarmee zij bellen en Whatsappen met cliënten. Door te communiceren via Whatsapp kunnen zij een nieuwe afspraak maken, maar kunnen er ook vragen gesteld worden tussen de afspraken door.

Daarnaast kunnen cliënten altijd langskomen op kantoor als zij contact willen met hun begeleider of als zij een afspraak willen maken. Cliënten en begeleiders kunnen ook bellen naar elkaar via de telefoons op het kantoor, en als cliënten gebruik maken van e-mail kunnen zij ook nog via deze weg communiceren.

Teamleider Ahmad Gidder vertelt dat wanneer maatschappelijk begeleiders gebruik maken van een werktelefoon, hij hen benadrukt dat zij van negen uur tot vijf uur werken en in het geval van stagiaires is dat van maandag tot en met donderdag. Daarbuiten heb je dan geen contact. Hij vertelt dat sommige begeleiders toch wel die verantwoordelijkheid voelen om hun cliënt buiten deze genoemde tijden te helpen, omdat zij dan denken dat er misschien toch wel echt iets aan de hand is wanneer een cliënt bijvoorbeeld twee keer achter elkaar belt. Hij zegt hierover: “Je probeert ze hiervoor ook wel in bescherming te nemen. Het moet niet zo zijn dat jij de problemen van anderen gaat dragen, want daar is niemand mee geholpen”.

2.4.2 Waar wordt rekening mee gehouden

De respondenten van de interviews hebben laten weten dat de maatschappelijk begeleiders tijdens het uitvoeren van de maatschappelijke begeleiding rekening houden met een aantal aspecten ten behoeve van de cliënt. Eén van deze aspecten is de privacy van de cliënt. Er wordt gezorgd dat de privacy van de cliënt gewaarborgd is. Dit wordt gedaan door het tekenen van het machtigingsformulier en het zorgvuldig omgaan met de gegevens van de cliënt.

Ook is het belangrijk dat de cliënt en de begeleider het allebei begrijpen indien er een probleem is, een taak uitgevoerd moet worden of wanneer één van beiden een vraag heeft aan de ander. Er wordt rekening gehouden met de taalbarrière. Wanneer een cliënt en zijn begeleider niet dezelfde taal spreken wordt er gebruik gemaakt van een tolk. Het kan zijn dat de cliënt iemand kent die dezelfde taal spreekt als de cliënt en zijn begeleider, in dit geval kan deze persoon dienen als tolk. Indien dit niet het geval is, kan er een tolktelefoon gebeld worden door de maatschappelijk begeleider.

Een aantal maatschappelijk begeleiders geven aan dat zij extra aandacht besteden aan of de cliënt begrepen heeft wat zij aan hem uitgelegd hebben. Eén van de respondenten geeft aan dat er in het begin zoveel informatie op de cliënt afkomt, dat zij probeert deze overvloed aan informatie gedoseerd over te brengen op de cliënt. Een andere respondent vertelt: “Ik merk wel dat cliënten soms snel geneigd zijn om ‘oké dit is het, dit was het’ te zeggen, terwijl ze eigenlijk nog veel hebben. Dan probeer ik wel te zeggen van ‘is dit wel alles? Heb je nog andere brieven?’ Ik probeer er zeker van te zijn of alles benoemd is of besproken is”.

Teamleider Ahmad Gidder laat weten dat de maatschappelijke begeleiding van een cliënt ook een stukje maatwerk is. Met de ene cliënt moet je anders omgaan dan met de andere. Hij laat weten dat op dit stukje maatwerk echt de focus moet liggen en dat je hier met ervaring steeds meer gevoel voor krijgt. Begeleidster Marleen vertelt: “Ik probeer wel echt te kijken naar waar zij behoefte aan hebben en wat zij willen. Vanuit daar ga ik begeleiden en niet vanuit mijn eigen referentiekader”.

2.5 De werkdag van een maatschappelijk begeleider

In deze paragraaf wordt besproken hoe een werkdag van een maatschappelijk begeleider eruitziet. De begeleiders hebben aangegeven dat elke werkdag weer anders verloopt. Om deze reden zal hieronder in grote lijnen besproken worden hoe een werkdag er voor een maatschappelijk begeleider uit ziet.

Start van de dag

De stagiaires en teamleiders starten de dag gezamenlijk om 9:00 uur door met z'n allen aan tafel te gaan zitten met koffie en thee. Tijdens dit moment wordt er besproken welke afspraken iedereen die dag heeft en als er casuïstiek is dan wordt dit gezamenlijk besproken. Op deze manier kunnen er dingen besproken worden waar de maatschappelijk begeleiders tegenaan lopen in de begeleiding met hun cliënt en kan iedereen meedenken hoe diegene dit het beste zou kunnen aanpakken. Deze gezamenlijke start van de dag duurt tot 9:30 uur en hierna kan iedereen aan de slag.

Afspraken

De maatschappelijk begeleiders hebben een grote mate van vrijheid in hoe zij hun dag indelen en op welke momenten zij hun afspraken met cliënten inplannen. Bijna alle respondenten geven aan na de ochtend koffie enige tijd in te plannen voor het beantwoorden van mails en het voorbereiden van afspraken. Hierna hebben zij afspraken met hun cliënten. Wanneer een afspraak afgelopen is gaan ze de volgende afspraak voorbereiden.

Wanneer een cliënt op afspraak komt bij de maatschappelijk begeleider wordt er door de maatschappelijk begeleider gevraagd hoe het met de cliënt gaat, of hij nog post heeft waar hij hulp bij nodig heeft, of er nog andere dingen geregeld moeten worden en of de cliënt nog vragen heeft aan de begeleider. Alvorens de nieuwe post en vragen besproken worden, worden de punten waarvoor de cliënt in eerste instantie op afspraak kwam afgehandeld. Soms kan een begeleider niet direct een probleem van een cliënt samen met hem oplossen, maar moeten er eerst verschillende telefoontjes gepleegd worden of mailtjes gestuurd worden naar verschillende instanties. Hierdoor kan het zijn dat de begeleider en cliënt enkele dagen op een antwoord moeten wachten, zodat dit tijdens een volgende afspraak weer opgepakt wordt.

Spreekuur

Daarnaast kan het zo zijn dat je als maatschappelijk begeleider ingedeeld bent voor het spreekuur. Een vluchteling die langer dan 18 maanden in de gemeente woont kan terecht bij het spreekuur wanneer diegene incidentele vragen heeft. Teamleidster Gerda van Diejen geeft aan dat diegene na de eerste 18 maanden, nog 18 maanden terecht kan bij het spreekuur. Wanneer je als maatschappelijk begeleider het spreekuur draait help je deze personen dus met incidentele vragen. Het spreekuur is van maandag tot en met donderdag van 13:00 uur tot 16:00 uur.

2.6 Regels voor de maatschappelijk begeleider

Uit de afgenomen interviews is gebleken dat er een aantal regels zijn waar de maatschappelijk begeleider zich aan moet houden. Eén van deze regels is de gedragscode. In de gedragscode staat beschreven hoe je als maatschappelijk begeleider met verschillende aspecten omgaat waar je mee te maken krijgt wanneer je een cliënt begeleid. In deze gedragscode staat bijvoorbeeld hoe je omgaat met privacy, dossiers, elkaar, culturele achtergronden en overtuigingen en de grens tussen maatschappelijke begeleiding en privé. De gedragscode is een interne regel die algemeen beschreven is. De teamleiders proberen in één op één gesprekken met de maatschappelijk begeleiders deze gedragscodes te verduidelijken. Wanneer een maatschappelijk begeleider begint met zijn functie wordt hij op de hoogte gebracht van deze gedragscode en wordt deze ook aan hem getoond. Wanneer een maatschappelijk begeleider deze nog eens zou willen lezen of iets zou willen opzoeken wat hierin staat, dan is de gedragscode terug te vinden op intranet. Verschillende maatschappelijk begeleiders geven aan dat zij niet precies weten waar deze gedragscode te vinden is en zij ook niet precies kunnen opnoemen wat hierin genoemd wordt.

In de gedragscode staat dus ook benoemd hoe je met privacy omgaat, maar in de interne regelgeving van de locatie staat deze nog specifiek benoemd. Hierin wordt benoemd dat je als maatschappelijk begeleider niets mag doen voor de cliënt zonder toestemming van hem. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het inloggen met zijn DigiD. Wanneer je net begint met de begeleiding van een cliënt onderteken je samen met de cliënt een machtigingsformulier. Zodat de privacy van de cliënt gewaarborgd is.

De respondenten laten weten dat er verschillende documenten in Aktetas en op Intranet te vinden zijn die beschrijven wat de gang van zaken is binnen de organisatie.

2.7 Verantwoording van de maatschappelijke begeleiding

Wanneer een maatschappelijk begeleider samen met de cliënt bepaalde zaken heeft geregeld moet hij dit verantwoorden aan de organisatie. Teamleider Ahmad Gidder vertelt: “Wij hebben daar een rapportagesysteem, VVS, voor. Het is de bedoeling dat je elke actie met de cliënt daarin noteert”. Op deze manier kunnen de teamleiders teruglezen wat een maatschappelijk begeleider voor een cliënt heeft gedaan en weten zij wat er rondom deze cliënt speelt. Dit rapportagesysteem is toegankelijk voor alle medewerkers van VluchtelingenWerk.

Ahmad Gidder laat weten dat hij de notities van maatschappelijk begeleiders ook controleert. “Als ik iets gek zie dan ga ik het er met de begeleider over hebben van hoe hij dit ziet. Hij heeft dit op deze manier gedaan, maar hoe zou het anders kunnen of waarom heeft hij hiervoor gekozen?”

Niet alleen is deze manier van verantwoorden handig voor de teamleiders, maar ook voor de andere maatschappelijk begeleiders. Indien jij als maatschappelijk begeleider een keer ziek bent of wanneer jij uitvalt, kunnen jouw collega's teruglezen waar jij bent in het proces van de maatschappelijke begeleiding en wat er speelt rondom jouw cliënt. Op deze manier kan de begeleiding van een cliënt efficiënt worden overgenomen door een andere maatschappelijk begeleider.

Een andere manier waarop de maatschappelijk begeleiders hun acties met cliënten verantwoorden is in voortgangsgesprekken met de teamleiders. In deze gesprekken wordt er gekeken naar bijzondere zaken, de stand van zaken, wat er goed gaat en wat er minder goed gaat met de cliënt, maar ook met de maatschappelijk begeleider zelf.

2.8 Hoe wordt de functie ervaren

In de voorgaande paragrafen is er vooral besproken wat er allemaal komt kijken bij de functie maatschappelijk begeleider, hoe deze begeleiding aangepakt wordt en wat daar allemaal bij komt kijken. In deze paragraaf wordt er besproken hoe de maatschappelijk begeleiders en de teamleiders de functie ervaren.

2.8.1 Positieve ervaringen

Over het algemeen vertellen de maatschappelijk begeleiders dat zij het goed vinden dat de maatschappelijke begeleiding überhaupt bestaat en dat zij het werk leuk vinden om te doen. Begeleidster Dian vertelt: “Ik denk sowieso dat de maatschappelijke begeleiding, dat het er is, dat dat al iets goeds is en dat het er ook zou moeten zijn”. Begeleidster Serenay noemt als positieve ervaring: “Hoe de organisatie met de cliënten omgaat. Ze staan er wel klaar voor om alles te kunnen doen voor de cliënten”.

Daarnaast laten de maatschappelijk begeleiders weten dat het erg gewaardeerd werk is. Begeleidster Petra laat weten hoe zij hierover denkt: “Dat je echt iets kunt betekenen in het leven van iemand anders, dat je echt een toevoeging bent dat vind ik eigenlijk wel het mooie ervan”. Meerdere begeleiders benoemen daarbij dat zij het contact met cliënten erg leuk vinden en zij het ook echt merken dat cliënten het fijn vinden wanneer zij geholpen worden door een maatschappelijk begeleider.

Teamleidster Gerda van Diejen is trots op haar team: “Ik vind dat ons team gewoon heel veel geduld heeft met mensen. Zowel met het vorige team als dit team met stagiaires en vrijwilligers vind ik ook dat ze heel veel inzet hebben, heel veel moeite doen om mensen goed te informeren en te ondersteunen in dat wat ze nodig hebben en dat wat ze belangrijk vinden”.

Daarbij benoemen de maatschappelijk begeleiders dat zij zelf erg veel leren van deze functie. Zo zegt begeleidster Marleen: “Ik vind het gewoon heel fijn werk. Ik vind het leuk en ik leer er zelf ook elke keer van, omdat ik met zoveel hulpvragen te maken krijg waar ik zelf nooit aan heb gedacht dus ik leer zelf ook elke keer weer”. Het mooiste van haar functie tot nu toe vindt zij onder andere haar eigen ontwikkeling. Begeleidster Serenay die sinds drie maanden de functie van maatschappelijk begeleider uitvoert, laat hierover weten dat zij merkt dat zij veel te leren heeft bij de organisatie en dan voornamelijk van haar teamleiders.

2.8.2 Kritiek op de maatschappelijke begeleiding

Naast alle positieve dingen die de begeleiders en teamleiders genoemd hebben over de maatschappelijke begeleiding hebben zij ook kritiekpunten genoemd over de begeleiding. Hieronder zal ik enkele van deze genoemde kritiekpunten benoemen. De respondenten hebben bij hun genoemde kritiekpunten ook een tip of aanbeveling gegeven, deze zal ik erbij benoemen.

Inwerken

Tijdens het afnemen van de interviews lieten meerdere respondenten weten dat zij vinden dat zij niet goed ingewerkt worden. Zij lieten weten dat wanneer je net begint met de functie, je direct in het diepe wordt gegooid in plaats van dat je eerst meegenomen wordt met iemand die de functie al langer uitvoert. Zij gaven hierbij aan dat zij het fijner zouden vinden om op een gedoseerde manier ingewerkt te worden ten behoeve van hun eigen verantwoordelijkheidsgevoel. In de praktijk zou hieraan vorm gegeven kunnen worden door in het begin iemand te koppelen aan een nieuwe begeleider, zodat zij in het begin iemand hebben die meekijkt of zij alles wel op de goede manier uitvoeren. Hierbij gaven zij aan dat zij het niet erg vinden om direct cliënten te krijgen wanneer zij gekoppeld zijn aan iemand die de functie al langer uitvoert.

Tijd tekort

Een ander kritiekpunt wat genoemd wordt door begeleiders is, dat het in de praktijk lastig blijkt te zijn om het ondersteunen bij praktische zaken en het ondersteunen bij integreren en participeren op een gelijkwaardig niveau uit te voeren. In de praktijk blijkt het zo te zijn dat de begeleiders meer bezig zijn met het ondersteunen bij praktische zaken, dan bij het ondersteunen van het integreren en participeren. Eén van de begeleiders laat weten dat het helpen met het integreren naar de achtergrond verdwijnt.

De begeleiders laten weten dat zij tijd tekort komen om aan beide punten evenveel aandacht te geven. Zij vinden deze punten even belangrijk, maar wanneer het erop aankomt gaat de prioriteit toch naar het regelen van de praktische zaken omdat hier vaak op korte termijn meer consequenties aan zitten wanneer deze zaken niet op tijd geregeld worden. Eén van de begeleiders laat weten: “Ik merk soms dat ik gewoon een beetje tijd mis of zo. Dat ik eigenlijk nog meer tijd zou willen voor cliënten om ze te helpen”.

Ook teamleider Ahmad Gidder laat weten dat zij meer willen focussen op de participatie vanaf de eerste dag. Hij vertelt dat het brede intake gesprek en het invullen van de zelfredzaamheidsmatrix voorheen altijd met terugwerkende kracht werd gedaan, maar dat hier sinds een paar maanden verandering in is gekomen. Hij laat weten dat zij dit nu doen voordat de cliënt een intake gesprek heeft bij de gemeente. Op deze manier wilt hij ervoor zorgen dat er meer gefocust kan worden op de participatie.

Vraagtekens bij vrijwilligersfunctie

Meerdere begeleiders en beide teamleiders geven aan dat zij zich afvragen of de functie maatschappelijk begeleider wel een vrijwilligersfunctie zou moeten zijn. Teamleider Ahmad Gidder vertelt dat de verantwoordelijkheid van een maatschappelijk begeleider te groot is voor een vrijwilligersfunctie. Hij laat weten: “Het wordt wel onderschat wat er allemaal bij komt kijken. De stagiaires die kunnen daar heel goed mee overweg, met de systemen van vluchtelingenwerk, maar in feite zijn wij een vrijwilligersorganisatie, daar is bewust voor gekozen, maar soms heb ik mijn twijfels of dit nog steeds wel vrijwilligerswerk is. Want er wordt heel wat van je gevraagd als vrijwilliger. Je moet heel wat registreren in het systeem”.

Eén van de begeleidsters vraagt zich af hoe ze alle cliënten kunnen helpen wanneer er weinig draagvlak is of wanneer er weinig vrijwilligers zijn. Daarbij zegt ze: “Niet iedereen heeft tijd om vrijwilligerswerk te doen en hier wordt wel veel gevraagd van vrijwilligers, dus ik vraag mij soms wel af of dit wel een goede insteek is”. Een andere begeleider vertelt dat zij de maatschappelijke begeleiding als “best wel heel intensief” ervaart. Zij laat weten dat de functie veel meer inhoudt dan dat zij in het begin had gedacht: “vooral voor een baan als vrijwilliger verwacht je dat eigenlijk niet”.

“De vrijwilligers die willen in feite ook gewoon leuke dingen doen met iemand en diegene helpen qua taal, qua participatie dus die willen daar ook de focus op leggen. En bij de maatschappelijke begeleiding is het meer dat je heel veel moet regelen en er komen heel veel financiële dingen bij kijken, en dat moet je vervolgens omzetten in het systeem. Dit moet je ook koppelen aan een brede intake gesprek en dat moet je ook registreren. Er komt heel veel bij kijken en naar mijn mening wordt dat wel onderschat door de organisatie”. Aldus teamleider Ahmad Gidder.

Ahmad Gidder benoemt dat het een optie zou kunnen zijn om op elke locatie iemand in dienst te nemen die verantwoordelijk is voor het voeren van de brede intake gesprekken en het invullen van de zelfredzaamheidsmatrixen. Op deze manier zouden de vrijwilligers zich meer kunnen focussen op de participatie.

Teamleidster Gerda van Diejen vertelt dat zij allerlei ideeën heeft voor verschillende projecten om de maatschappelijk begeleiders te ondersteunen bij het integreren en participeren. Voordat zij haar ideeën verder kan uitwerken en in de praktijk zou kunnen uitvoeren, laat zij weten dat zij meer vrijwilligers nodig heeft en meer financiering vanuit de overheid. Wanneer dit niet gerealiseerd kan worden dan zitten de maatschappelijk begeleiders alsnog met dezelfde problematiek van te weinig tijd en te veel taken.

Informatie beschikking

Meerdere begeleiders geven aan dat zij niet altijd over voldoende informatie beschikken om hun functie naar behoren uit te voeren. Eén van de begeleiders geeft aan dat cliënten vaak met vragen komen die over een specifiek vakgebied gaan en dat niet iedereen daar altijd evenveel verstand van heeft. Een andere begeleider laat weten dat zij vaak met hulpvragen te maken krijgt over onderwerpen waar zij zelf nog nooit mee te maken heeft gehad. Zij vindt het dan vervelend als zij hierover iets moet uitleggen aan een cliënt als zij zelf niet echt weet waar zij over praat.

Daarnaast vertelt deze begeleider dat er veel tijd gaat zitten in het uitzoeken van dit soort vragen, omdat zij hierbij niet direct weet waar zij terecht kan. Een andere begeleider deelt deze mening. Zij vertelt dat het handiger zou zijn als de begeleiders van tevoren een beetje een beeld krijgen met welke hulpvragen zij allemaal te maken kunnen krijgen, waardoor je de cliënten makkelijker en sneller kunt helpen. Hierbij vertelt zij: “Als ik van tevoren meer informatie heb, het kan natuurlijk niet heel specifiek maar meer van alles een beetje, dan weet ik ook waar ik moet zoeken en bij wie ik terecht kan voor die vragen”. Zij laat weten dat zij hierbij denkt aan een soort informatieboekje waarin deze informatie gepresenteerd kan worden bij veel voorkomende hulpvragen.

Teamleidster Gerda van Diejen zegt hierover dat de informatiebronnen die er op dit moment zijn voor de begeleiders overweldigend zijn; “Dat vind ik niet prettig, dat vind ik niet handig om mensen daar zeg maar helemaal doorheen te loodsen. Je bent zo een paar weken verder voordat je ergens echt in thuis bent”.

2.9 Conclusie

In dit hoofdstuk is allereerst besproken wat maatschappelijke begeleiding is en hoe dit wordt vormgegeven binnen VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer. Vervolgens is er uitgelegd wat een maatschappelijk begeleider precies doet en op welke manier deze begeleiding wordt aangepakt. Daarna is er een beeld geschetst over hoe de werkdag van een maatschappelijk begeleider er uit ziet en aan welke regels een maatschappelijk begeleider zich moet houden. Tot slot worden de ervaringen van de functie besproken.

De onderzoeksvraag die in dit hoofdstuk centraal stond was: ‘Hoe ziet de maatschappelijke begeleiding er bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer nu uit?’ Gekeken naar hetgeen hierboven is beschreven, kan geconcludeerd worden dat een maatschappelijk begeleider zich in de eerste periode van de begeleiding vooral bezighoudt met het ondersteunen bij het regelen van allerlei praktische zaken voor de cliënt. Door middel van het afnemen van een brede intake gesprek worden de doelen van de cliënt opgesteld en door middel van de zelfredzaamheidsmatrix wordt er gemeten in hoeverre deze doelen behaald zijn en/of aangepast moeten worden. Daarbij wordt er gemeten hoe zelfredzaam de cliënt is op een bepaald moment.

De maatschappelijke begeleiding wordt uitgevoerd door vrijwilligers. Het uiteindelijke doel van de maatschappelijke begeleiding is het zelfredzaam maken van de cliënt. Om dit te bereiken ondersteunt de maatschappelijk begeleider de cliënt bij het participeren en integreren in de Nederlandse samenleving. Om het gehele doel te bereiken doorloopt de cliënt het VIP-18 traject.

Voor een maatschappelijk begeleider ziet iedere werkdag er weer anders uit. De maatschappelijk begeleiders hebben een bepaalde mate van vrijheid in hoe zij hun dag indelen en op welke momenten zij afspraken met cliënten inplannen. Tijdens de begeleiding worden de regels uit de gedragscode en de privacy van de cliënt gewaarborgd. Daarnaast wordt er rekening gehouden met het gedoseerd brengen van informatie naar de cliënt, de taalbarrière en dat de maatschappelijke begeleiding van een cliënt maatwerk is. Elke actie die een maatschappelijk begeleider samen met een cliënt uitvoert wordt ter verantwoording vastgelegd in VVS.

De ervaringen van maatschappelijk begeleiders en teamleiders over de maatschappelijke begeleiding zijn positief, maar er zijn ook kritiekpunten. Op enkele genoemde kritiekpunten kom ik in hoofdstuk 5.3 nog terug.

In het volgende hoofdstuk wordt er besproken wat de nieuwe Wet Koolmees inhoudt voor de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer.

Hoofdstuk 3

Wet Koolmees

In dit hoofdstuk geef ik antwoord op de onderzoeksvraag: ‘Wat houdt de nieuwe Wet Koolmees in voor de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?’ Allereerst bespreek ik hoe de huidige Wet Inburgering er op dit moment uit ziet, gevolgd door hoe de kernpunten uit het wetsvoorstel er op dit moment uitzien in het huidige inburgeringsstelsel. Vervolgens behandel ik wat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (hierna: de minister) wil veranderen aan de huidige wet en tot slot leg ik een link tussen deze veranderingen en de huidige wet, met betrekking tot de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer.

3.1 Huidige Wet Inburgering

In deze paragraaf licht ik toe hoe de kernpunten uit het nieuwe wetsvoorstel er op dit moment uitzien in het huidige inburgeringsstelsel. De kernpunten die benoemd worden zijn: inburgering, inburgeringsexamen, brede intake, financiële zelfredzaamheid en financiële plaat. Deze paragraaf is bedoeld om u te informeren over het huidige inburgeringsstelsel en u voor te bereiden op de volgende paragraaf, waarin ik benoem en uitleg wat de minister wil veranderen aan het huidige inburgeringsstelsel.

3.1.1 Inburgering

Wanneer een asielzoeker²⁷ een verblijfsvergunning heeft gekregen, is hij verplicht om in te burgeren. Als bewijs dat hij is ingeburgerd, moet hij het inburgeringsdiploma behalen. Dit staat vastgesteld in artikel 7 van de Wet inburgering. Wanneer een asielzoeker na 31 december 2012 een verblijfsvergunning heeft gekregen, heeft hij volgens artikel 7b van de Wet inburgering drie jaar de tijd om te voldoen aan zijn inburgeringsplicht.

Op dit moment is de minister verantwoordelijk voor het inburgeringsbeleid en faciliteert, stimuleert, reguleert en sanctioneert. DUO en het COA zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het inburgeringsbeleid. De minister financiert als opdrachtgever de uitvoering. Het COA is verantwoordelijk voor de voorbereiding op inburgering. Dat wil zeggen dat vluchtelingen zich in het AZC voorbereiden op hun inburgering.

²⁷ Er is een grotere groep inburgeringsplichtigen, maar in mijn onderzoek beperk ik mij tot de asielzoeker die inburgeringsplichtig is.

Het huidige inburgeringsbeleid steunt op drie pijlers, namelijk²⁸;

1. Eigen verantwoordelijkheid

Vanaf 1 januari 2013 is de inburgeraar zelf verantwoordelijk voor zijn inburgering. In de Wet inburgering staat dat de inburgeraar zelf goed in staat is om zijn eigen weg te vinden in het stelsel en om zelfstandig te bepalen hoe hij aan zijn inburgeringsplicht voldoet. Sinds 1 januari 2013 hebben de gemeenten geen formele rol meer in het inburgeringsstelsel.

2. Consumentenmarkt cursussen

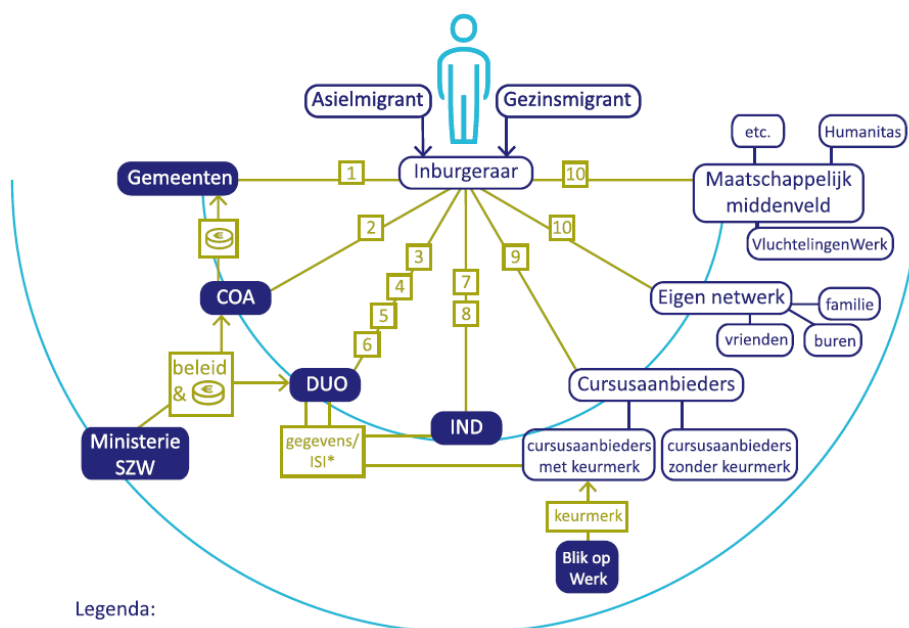
Gemeenten zijn niet meer verplicht om voor inburgerings- en taalkennisvoorzieningen te zorgen en om inburgeringsplichtigen op te roepen. Indien de inburgeraar zich wil voorbereiden op zijn inburgeringsexamen is het mogelijk dat hij een cursus volgt. Er zijn meer dan honderd instellingen die zo'n cursus aanbieden met het kenmerk 'Blik op Werk'. Blik op Werk verstrekt dit keurmerk aan cursusaanbieders die voldoen aan de gestelde normen. Blik op Werk moet garantie op transparant aanbod en kwaliteit waarborgen. De inburgeraar kan ook een cursus volgen bij een instelling die niet over dit keurmerk beschikt. Daarnaast kunnen inburgeraars gebruik maken van ondersteuning uit het eigen netwerk en initiatieven in het maatschappelijk middenveld.

Op dit moment is DUO verantwoordelijk voor de informatievoorziening aan inburgeringsplichtigen en voor de organisatie van de inburgeringsexamens. In artikel 16 van de Wet inburgering staat dat de inburgeringsplichtige een lening kan krijgen voor het volgen van een cursus bij een cursusinstelling die hem opleidt tot het inburgeringsexamen. Deze cursusinstelling moet echter wel het keurmerk van Blik op Werk hebben. Indien de inburgeringsplichtige binnen 3 jaar zijn inburgeringsexamen haalt, wordt deze lening kwijtgescholden. DUO is verantwoordelijk voor de uitvoering van dit leenstelsel.

3. Resultaatverplichting

De inburgeraar heeft een resultaatverplichting. Hij heeft namelijk drie jaar de tijd om te voldoen aan zijn inburgeringsplicht. Wanneer de inburgeraar niet voldoet aan zijn resultaatverplichting wordt er een sanctie opgelegd. Deze sanctie is een bestuurlijke boete van maximaal €1.250 die herhaaldelijk kan worden opgelegd en het niet verlenen van de verblijfsrechtelijke vergunning voor onbepaalde tijd, of het intrekken van de verblijfsrechtelijke vergunning voor bepaalde tijd. DUO is verantwoordelijk voor de handhaving van de inburgeringsplicht.

²⁸ Rapport inburgering 2017

Overheid

Gemeenten:

- 1 Maatschappelijke begeleiding van asielmigranten

Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA):

- 2 Voorinburgering van asielmigranten

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO):

- 3 Informatievoorziening richting inburgeraar
- 4 Uitvoering van het leenstelsel
- 5 Organisatie inburgeringsexamens
- 6 Handhaving inburgeringsplicht

Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND):

- 7 Bepaling verblijfsrecht
- 8 Uitvoering verblijfsrechtelijke sancties

Maatschappij

Cursusaanbieders:

- 9 Aanbieding cursussen

Eigen netwerk / Maatschappelijk middenveld:

- 10 Formele ondersteuning en informele initiatieven

3.1.2 Inburgeringsexamen

Wanneer een cliënt moet inburgeren krijgt hij een brief van DUO. Hierin staat vanaf welke datum hij moet inburgeren. Op het inburgeringsexamen wordt gekeken of de cliënt genoeg weet over Nederland en of zijn Nederlands goed genoeg is. Er zijn verschillende examens die de cliënt moet halen, namelijk:

- Participatieverklaring;
- Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt (hierna: ONA);
- Lezen;
- Luisteren;
- Schrijven;
- Spreken;
- Kennis van de Nederlandse Maatschappij.³⁰

De cliënt moet zich aanmelden voor het inburgeringsexamen. Dit gebeurt via de website: www.inburgeren.nl onder 'Mijn inburgering'. De school waar de cliënt een inburgeringscursus gaat volgen kan hem ook aanmelden voor het inburgeringsexamen. De datum waarop het examen plaatsvindt is terug te vinden in 'mijn inburgering'. Eén of twee weken voordat het examen begint, afhankelijk van of de school de cliënt heeft aangemeld of de cliënt zichzelf, ontvangt de cliënt een brief van DUO waarin de plaats, datum en tijd van het examen staan vermeld.³¹

Participatieverklaring

Wanneer de cliënt ingeschreven staat bij de gemeente en inburgeringsplichtig is, moet hij de participatieverklaring ondertekenen. Dit is een onderdeel van de inburgering. Dit deel verloopt dus via de gemeente en niet via DUO. Deze verklaring is bedoeld om de cliënt te wijzen op de fundamentele waarden en normen van de Nederlandse samenleving. VluchtelingenWerk heeft een traject ontwikkeld waar gemeenten gebruik van kunnen maken om de impact van de verklaring te vergroten.³²

Bovengenoemd traject bestaat uit twee workshops en vier verdiepende bijeenkomsten. Indien de cliënt genoeg geleerd heeft over de belangrijkste Nederlandse kernwaarden, zoals onder andere: gelijkwaardigheid, vrijheid van geloofsovertuiging, vrijheid van meningsuiting en solidariteit, ondertekend hij de participatieverklaring. Hiermee verklaart hij dat hij actief wil meedoen in de Nederlandse samenleving en respect heeft voor wat belangrijk is in Nederland. Binnen 1 jaar na inschrijving in de gemeente moet de participatieverklaring zijn ondertekend. Mocht dit niet het geval zijn, dan wordt er een boete opgelegd vanuit DUO en wordt de lening van DUO stopgezet.³³

³⁰ 'Welke examens' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

³¹ 'Aanmelden' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

³² 'De Participatieverklaring' Vluchtelingenwerk 2019.

³³ 'Participatieverklaring' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt

Dit examen gaat over werken en werk zoeken. Het examen bestaat uit twee onderdelen, namelijk: opdrachten maken (portfolio) en 64 uur ONA-cursus óf een eindgesprek. Het is de bedoeling dat de cliënt leert hoe de Nederlandse arbeidsmarkt er uitziet en wat hierbinnen zijn mogelijkheden zijn. Wanneer een cliënt werk heeft is het mogelijk om vrijstelling te krijgen voor ONA.

Voor het portfolio moeten verschillende opdrachten gemaakt worden. Hiervoor worden resultaatkaarten gebruikt, deze zijn te vinden op de website van DUO en moet de cliënt zelf invullen. Naast deze resultaatkaarten kan het zijn dat de cliënt 'bewijzen' moet laten zien, denk hierbij aan bijvoorbeeld een kopie van een diploma wat hij al heeft of een kopie van een vacature. Deze twee aspecten vormen samen het portfolio. DUO controleert het portfolio en indien deze goedgekeurd is mag de cliënt examen doen.

Wanneer de cliënt kiest voor de 64 uur ONA-cursus dan hoeft hij het eindgesprek niet te doen. Deze cursus moet gevolgd worden bij een school met het keurmerk Blik op Werk. De wachttijd voor het eindgesprek is 6 weken. Het eindgesprek bestaat uit vragen over de resultaatkaarten met twee mensen van DUO.³⁴

Spreeken, luisteren, lezen en kennis van de Nederlandse Maatschappij

Deze examens worden uitgevoerd op de computer. De cliënt moet Nederlands spreken en verstaan, naar Nederlandse teksten luisteren en Nederlandse teksten lezen. Bij ieder examen kijkt de cliënt naar filmpjes en beantwoordt hij hierover verschillende vragen. De uitslag van het examen krijgt de cliënt per post toegestuurd.³⁵

Schrijven

Dit examen wordt met pen en papier gemaakt. De cliënt krijgt vier schrijfoopdrachten, zoals bijvoorbeeld het schrijven van een korte brief of het invullen van een formulier. Ook de uitslag van dit examen krijgt de cliënt per post toegestuurd.³⁶

Taalniveau

In artikel 7 van de Wet inburgering staat dat het minimale taalniveau wat een vluchteling moet hebben om te slagen voor het inburgeringsexamen niveau A2 is van het Europese Raamwerk voor Moderne Vreemde Talen en kennis van de Nederlandse samenleving. Met dit taalniveau kan de vluchteling zich in het dagelijks leven redden. Wanneer een vluchteling op een hoger taalniveau wil inburgeren is dat ook mogelijk. Hiervoor bestaan 2 examen programma's, namelijk: Programma I en Programma II. Programma I is op taalniveau B1/2F, als vluchtelingen willen werken of studeren op mbo-niveau 3 of 4. Programma II is op taalniveau B2/3F, als vluchtelingen willen werken of studeren op het niveau van hbo of universiteit.³⁷

³⁴ 'Examen ONA' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

³⁵ 'Inhoud examens' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

³⁶ 'Inhoud examens' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

³⁷ 'Inburgeringsexamen' Sociaal-Economische Raad 2019.

Geen examen doen of extra tijd

Wanneer het vanwege ziekte of handicap niet lukt om op tijd in te burgeren, is het voor de vluchteling mogelijk om extra tijd hiervoor te krijgen. In enkele gevallen is het mogelijk dat hij helemaal niet meer hoeft in te burgeren. Indien de vluchteling, zijn partner of een familielid langer dan 3 maanden ziek is geweest en de vluchteling hierdoor niet op tijd kan inburgeren, kan hij extra tijd aanvragen. Dit kan vanaf 2,5 jaar na de start van zijn inburgeringstermijn. Extra tijd aanvragen gaat via DUO door een formulier hierover in te vullen en op te sturen naar DUO. Wanneer de vluchteling zelf erg ziek is of een handicap heeft waardoor het niet mogelijk is voor hem om in te burgeren, dan kan hij ontheffing aanvragen. De vluchteling vult een formulier in van Argonaut Advies. Vervolgens beslist een dokter van Argonaut Advies of de vluchteling kan inburgeren of niet, of dat hij recht heeft op extra tijd. DUO beslist of de vluchteling een ontheffing krijgt door de uitslag van de dokter van Argonaut Advies naar DUO te sturen.³⁸

Als de vluchteling een vrouw is en een kind heeft gekregen terwijl zij moest inburgeren, dan kan zij 16 weken extra tijd krijgen voor haar inburgering. Ook deze extra tijd kan pas aangevraagd worden vanaf 2,5 jaar na de start van de inburgeringstermijn. Om extra tijd aan te vragen vult de vluchteling een formulier in van DUO en stuurt dit op naar DUO. DUO beslist weer of zij extra tijd krijgt.³⁹

3.1.3 Brede intake

Zoals in het vorige hoofdstuk al besproken is, wordt er door de maatschappelijk begeleider een brede intake afgenomen.⁴⁰ Deze intake wordt dus gedaan op het moment dat een vluchteling zich gevestigd heeft in de gemeente en hij een maatschappelijk begeleider heeft. In het vorige hoofdstuk is al beschreven wat een brede intake precies inhoudt. Op dit moment is deze brede intake niet vastgelegd in de wet. Het is voor maatschappelijk begeleiders dus niet bij wet vastgelegd dat zij verplicht zijn om deze brede intake af te nemen met cliënten en het is voor cliënten niet verplicht om mee te werken aan de afname van deze brede intake.

³⁸ 'Ziekte, handicap of overlijden' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

³⁹ 'Kind gekregen' Dienst Uitvoering Onderwijs 2019.

⁴⁰ Zie hoofdstuk 2.3.11

3.1.4 Financiële zelfredzaamheid

Zoals u in het vorige hoofdstuk heeft kunnen lezen komt er veel op vluchtelingen af wanneer zij in een gemeente komen wonen.⁴¹ Naast dat er allerlei nieuwe wetten en regels zijn waar zij mee te maken krijgen, moeten er ook veel praktische zaken geregeld worden en moeten zij integreren en participeren in de Nederlandse samenleving. Eén van de leefgebieden waar zij zich op richten tijdens hun integratie is om financieel zelfredzaam te worden. Iemand is financieel zelfredzaam wanneer diegene weloverwogen keuzes maakt, zodanig dat zijn financiën in balans zijn op zowel korte als lange termijn.⁴²

Niet iedere vluchteling is financieel zelfredzaam wanneer hij in een gemeente in Nederland komt wonen. Veel vluchtelingen krijgen vanaf het moment dat zij naar een gemeente verhuizen een bijstandsuitkering. Vluchtelingen starten hun verblijf in Nederland vaak met een kwetsbare inkomenspositie. Er zijn een aantal factoren waardoor dit kan komen. Eén van deze factoren is dat zij vaak schulden hebben gemaakt om de reis naar Nederland mogelijk te maken. Daarnaast kan het zo zijn dat zij een financiële druk voelen ten opzichte van hun familie die ergens anders verblijft. Ook is het zo dat vluchtelingen hoge legeskosten betalen voor gezinshereniging. Daarnaast krijgen vluchtelingen een lening van de gemeente om hun huis in te kunnen richten, dit geld zal dus ook terugbetaald moeten worden.⁴³

In sommige gemeenten is het zo dat zij vluchtelingen die in de gemeente komen wonen de eerste 6 maanden financieel ontzorgen door hen budgetbeheer te verlenen. Gemeenten betalen dan in deze periode de vaste lasten zoals bijvoorbeeld de huur, zorgverzekering en de aflossing van de lening die zij hebben gekregen voor het inrichten van hun woning. Dit wordt direct betaald vanuit hun bijstandsuitkering en hetgeen wat zij overhouden ontvangt de vluchteling op zijn rekening. Zelf zorgt hij dat andere rekeningen betaald worden. Dit is niet in elke gemeente het geval, omdat het financieel ontzorgen van vluchtelingen niet verplicht is gesteld vanuit de wet. Volgens teamleider Ahmad Gidder is dit in de gemeente Deventer nu wel zo geregeld. Sinds 2017 is deze afspraak gemaakt tussen VluchtelingenWerk en haar ketenpartners. Dit is gedaan omdat is gebleken dat vluchtelingen snel in de problemen komen met alle betalingsverplichtingen die zij hebben, denk hierbij aan de huur, zorgverzekering, etc. Om te zorgen dat dit wel betaald werd, heeft de gemeente ervoor gekozen om cliënten de eerste 6 maanden budgetbeheer te verlenen.⁴⁴

Project Euro-Wijzer 3

VluchtelingenWerk heeft een project opgezet wat bijdraagt aan de financiële zelfredzaamheid van de vluchteling. Volgens VluchtelingenWerk is een gezonde financiële situatie onmisbaar voor een goede integratie. Met dit project wil de organisatie bereiken dat iedere vluchteling passende begeleiding aangeboden krijgt die nodig is om structureel financieel zelfredzaam te worden en te blijven. Het project is gericht op schuldpreventie en niet op schuldhulpverlening. Teamleider Ahmad Gidder laat weten dat dit project niet op elke locatie van VluchtelingenWerk actief is. Op de locatie in Deventer wordt er niet gewerkt met dit project.⁴⁵

⁴¹ Zie hoofdstuk 2.3

⁴² 'Financiële redzaamheid' Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting 2019.

⁴³ 'Project Euro-Wijzer 3' Vluchtelingenwerk 2019.

⁴⁴ 'Met Euro-Wijzer naar een gezond huishoudboekje' Vluchtelingenwerk 2019.

⁴⁵ 'Project Euro-Wijzer 3' Vluchtelingenwerk 2019.

3.1.5 Financiële plaat

In 2016 kwamen de eerste resultaten van de Wet inburgering uit 2013 binnen. Hieruit bleek dat de eigen verantwoordelijkheid die vluchtelingen hiervoor hadden voor hun inburgering een knelpunt was. Om dit knelpunt op te lossen werden gemeenten gestimuleerd om meer te begeleiden bij de inburgering voor vluchtelingen. Hiervoor werd het budget van de maatschappelijke begeleiding verhoogd, waardoor de gemeente meer geld heeft voor de begeleiding bij inburgering. Zij kunnen bij het Rijk een bijdrage aanvragen van €2.370. per vluchteling voor maatschappelijke begeleiding.⁴⁶

In het AZC is er voor vluchtelingen een mogelijkheid om zich voor te bereiden op hun inburgering. Het Rijk biedt het COA programma's aan die de vluchtelingen voorbereiden op hun inburgeringstraject. Deze voorbereiding voor inburgering is voor de vluchtelingen vrijwillig. Vanaf 2016 is de prijs per traject €2.000.⁴⁷

Naast het bedrag dat aan de gemeente beschikbaar is gesteld voor maatschappelijke begeleiding, beschikken zij over middelen uit het Participatiebudget die voor de doelgroep vluchtelingen kan worden ingezet. Iedere gemeente krijgt een x bedrag per vluchteling vanuit het gemeentefonds, dat beschikbaar gesteld wordt voor de inburgering van vluchtelingen. Dit is dus per gemeente een vooraf vastgesteld bedrag.⁴⁸

De gemeente Deventer besteedt de maatschappelijke begeleiding uit aan VluchtelingenWerk. VluchtelingenWerk krijgt hiervoor van de gemeente subsidies. Teamleider Ahmad Gidder vertelt dat de organisatie het zo heeft afgesproken met de gemeente dat zij voor verschillende aspecten subsidies krijgen. Denk hierbij aan subsidie voor het spreekuur, voor gezinshereniging en voor huisvesting. Per asielstatushouder die volwassen is en die gehuisvest is in de gemeente, krijgt de organisatie een bepaald bedrag van de gemeente. Eén jaar nadat dit heeft plaatsgevonden krijgt VluchtelingenWerk dit bedrag uitbetaald door de gemeente.

⁴⁶ Rapport inburgering 2017

⁴⁷ Rapport inburgering 2017 factsheet Rijk in uitvoering

⁴⁸ Rapport inburgering 2017

3.2 Kernpunten Wet Koolmees

Het doel dat met de wijziging van de Wet inburgering wordt beoogd is dat inburgeringsplichtigen vanaf dag één meedoen in de maatschappij. Om dit doel te bereiken heeft de minister enkele kernpunten opgesteld. In deze paragraaf benoem ik deze kernpunten van de Wet Koolmees, vervolgens bespreek ik hoe deze er volgens de minister in de praktijk uit moeten gaan zien.

De kernpunten van de Wet Koolmees zijn:

- Gemeenten krijgen een sleutelpositie
- De brede intake en het persoonlijk Plan Inburgering en Participatie
- Inburgering
- Informatie- en gegevensuitwisseling
- Financiën
- Evaluatie- en monitoringskader⁴⁹

3.2.1 Gemeenten krijgen sleutelpositie

Het centrale uitgangspunt van de Wet Koolmees is dat gemeenten de regie voeren op de uitvoering van het nieuwe inburgeringsstelsel. In het begin van dit onderzoeksrapport kunt u lezen dat dit een verandering is die in de historie van de Wet Inburgering op en af gaat.⁵⁰ Gemeenten verkrijgen regie, verliezen deze vervolgens en op dit moment wil de minister dat zij deze regie weer terugkrijgen. Dit omdat inburgeraars in het huidige stelsel niet zo snel mogelijk participeren (het liefst via betaald werk) in de Nederlandse samenleving. Zij zijn te lang aangewezen op een bijstandsuitkering. Door de gemeenten de regie te geven over de uitvoering van het nieuwe inburgeringsstelsel wil de minister dit doel wel bereiken. Dit houdt in dat gemeenten een centrale rol krijgen bij de intake van vluchtelingen, de begeleiding van inburgeringsplichtigen en de inkoop van het cursusaanbod. Hierbij blijft de inburgeringsplichtige zelf verantwoordelijk voor het voldoen aan zijn inburgeringsplicht.^{51 52}

Van gemeenten wordt verwacht dat zij zo vroeg mogelijk betrokken zijn bij de vluchteling die zich in de gemeente vestigt. Dit is bij voorkeur al voordat hij zich in de gemeente vestigt, dus wanneer hij nog op het AZC verblijft. Zodra er een koppeling wordt gemaakt van een vluchteling aan een gemeente, krijgt de gemeente de regie over de uitvoering van de inburgering. Op dit moment weet de betreffende gemeente wie zij kunnen verwachten. Zij kunnen dan zo snel mogelijk een brede intake afnemen en een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie vaststellen.^{53 54}

In het AZC zal door het COA aan iedere inburgeringsplichtige een aanbod worden gedaan om zich voor te bereiden op zijn inburgering. Hiervoor bestaat al sinds eind 2015 het programma ‘Vorbereiding op inburgering’. Dit programma zal hiervoor ook gebruikt worden. Deze aanbodplicht zal dus wettelijk worden verankerd.⁵⁵

⁴⁹ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 1, 2*

⁵⁰ Zie hoofdstuk 1.2

⁵¹ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 1*

⁵² *Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 1*

⁵³ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 3*

⁵⁴ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 5

⁵⁵ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 4*

“Met de regierol die gemeenten in het nieuwe inburgeringsstelsel krijgen, wordt beoogd om gemeenten in de juiste positie te brengen om de gewenste verbindingen in de uitvoeringspraktijk te kunnen leggen, waarmee inburgering onderdeel wordt van een integrale aanpak door gemeenten”. Aldus de minister.⁵⁶

De minister laat weten dat het belangrijk is om gemeenten meer regie over de uitvoering van de inburgering te geven, omdat inburgeringsplichtigen op dit moment vaak uit beeld van de gemeente zijn doordat zij zelf verantwoordelijk zijn voor het kiezen van een inburgeringscursus en zij deze financieren met een lening. Wanneer gemeenten hier meer regie over krijgen, zal de effectiviteit van inburgering volgens de minister vergroot worden, waardoor gemeenten betere mogelijkheden krijgen om zoveel mogelijk vluchtelingen zo snel mogelijk aan het werk te krijgen en op het vereiste taalniveau te krijgen.⁵⁷

Het Rijk blijft beleidsverantwoordelijk voor belangrijke onderdelen van de inburgering. Denk hierbij aan: handhaving, centrale examinering van onder meer de taalonderdelen van het inburgeringsexamen en Kennis Nederlandse Maatschappij. Het Rijk is ook verantwoordelijk voor de randvoorwaarden, (financiële) kaders en het waarborgen van de kwaliteit van het stelsel.⁵⁸

⁵⁶ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 9

⁵⁷ *Kamerstukken II* 2017/18, 32824, 223, p. 3

⁵⁸ *Kamerstukken II* 2017/18, 32824, 223, p. 3

3.2.2 Brede intake en persoonlijk Plan Inburgering en Participatie

Brede intake

De minister stelt voor dat gemeenten van iedere inburgeraar een brede intake gaan afnemen. Deze brede intake zal op individueel niveau inzicht geven in de startpositie en de ontwikkelmogelijkheden van een inburgeringsplichtige. In het vorige hoofdstuk is besproken wat een brede intake precies inhoudt en wat het precieze doel hiervan is.⁵⁹ De minister wil dat er al tijdens het verblijf in het AZC gestart wordt met het afnemen van de brede intake, dus wanneer de vluchteling in afwachting is van huisvesting in een gemeente. Dit kan het geval zijn indien de afstand tussen het AZC en de gemeente van huisvesting niet te groot is. Dit is dus het moment van koppeling van de inburgeringsplichtige aan de gemeente waar hij zal worden gehuisvest.⁶⁰

Volgens de minister mogen gemeenten grotendeels zelf bepalen hoe zij vormgeven aan de brede intake. Dit wordt gedaan zodat gemeenten de brede intake vloeiend kunnen laten overlopen in de eigen bredere structuur van het sociaal domein. Wel zal er op hoofdlijnen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vastgelegd worden welke onderwerpen aan bod moeten komen tijdens de intake. Deze onderwerpen zijn:

- Leerbaarheid
- Opleiding
- Werkervaring en/of vrijwilligerswerk
- Praktische competenties
- Werknemersvaardigheden
- Taalniveau
- Motivatie/interesses
- Mate van zelfredzaamheid
- Digitale vaardigheden
- Gezinssituatie
- Fysieke gezondheid
- Mentale gezondheid
- Sociaal netwerk.⁶¹

Als onderdeel van deze brede intake komt er een leerbaarheidstoets. De leerbaarheidstoets zal inzicht geven in de snelheid waarmee een inburgeraar in staat is de Nederlandse taal te leren en deze leerbaarheidstoets gaat helpen bij het vaststellen van de leerroute van de inburgeraar. Enkele weken nadat iemand inburgeringsplichtig is geworden wordt deze leerbaarheidstoets afgenomen. Voor veel vluchtelingen zal dit dus nog tijdens het verblijf op het AZC zijn. Het Rijk zal deze leerbaarheidstoets ontwikkelen en deze zal onafhankelijk worden afgenomen.⁶²

⁵⁹ Zie hoofdstuk 2.3.11.

⁶⁰ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 15

⁶¹ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 15

⁶² Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 16

Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie

Nadat de brede intake is afgerond wordt op basis hiervan door de gemeente het persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (hierna: PIP) opgesteld. In dit persoonlijke plan wordt een op maat gemaakte route naar inburgering en participatie vastgelegd. Er worden afspraken gemaakt over verschillende thema's, te weten: inburgering, participatie, ontzorgen en begeleiding. Ook wordt hierin vermeld hoe de gemeente begeleiding en ondersteuning biedt aan de inburgeringsplichtige bij het inburgeringstraject. De minister stelt voor het opstellen en vaststellen van het PIP een termijn voor van 6 weken na inschrijving van de inburgeraar in de gemeente. Het opstellen van het PIP zal bijdragen aan het zo snel mogelijk doorlopen van het inburgeringstraject door de inburgeringsplichtigen.⁶³

De minister laat weten dat het PIP de vorm krijgt van een beschikking. Op deze manier kan de gemeente het niet nakomen van het PIP handhaven. Dit zal gebeuren op basis van een bestuurlijke boete uit de Algemene wet bestuursrecht.⁶⁴

De gemeente zal de voortgang van het PIP evalueren aan de hand van periodieke contactmomenten. Dit zal gebeuren door in de eerste 10 maanden minimaal twee gesprekken te laten plaatsvinden tussen de inburgeraar en de gemeente. Tijdens deze gesprekken zal besproken worden hoe het ervoor staat met de gekozen route voor inburgering en participatie. Er zal gekeken worden of deze route voldoende aansluit bij de inburgeraar. Mocht dit niet het geval zijn, dan kan deze route tot maximaal één jaar na het ingaan van de inburgeringstermijn gewijzigd worden.⁶⁵

Ontzorgen

Zoals hierboven al genoemd is worden er in het PIP onder andere afspraken gemaakt over ontzorgen. Het kabinet kiest ervoor om gemeenten de taak te geven om alle (bijstandsgerechtigde) asielstatushouders verplicht te ontzorgen voor de duur van 6 maanden. Deze 6 maanden gaan in op het moment dat het recht van bijstand ontstaat. Deze verplichting wordt opgenomen in de Participatiewet, hierdoor wordt de vluchteling verplicht om mee te werken aan deze ontzorging. Na deze 6 maanden zou het kunnen dat het ontzorgen wordt voortgezet, maar dit zal per individu worden afgewogen.^{66 67}

Met het ontzorgen van de bijstandsgerechtigde asielstatushouders wordt bedoeld dat de gemeenten gedurende deze periode de vaste lasten betalen. Hieronder vallen de huur, energiekosten en de verplichte verzekeringen. Deze vaste lasten zullen vanuit de bijstand betaald worden. Het resterende bedrag zal de asielstatushouder samen met de toeslagen op zijn bankrekening ontvangen.⁶⁸

⁶³ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 4*

⁶⁴ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 5*

⁶⁵ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 4*

⁶⁶ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 4, 5*

⁶⁷ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 14

⁶⁸ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 5*

De reden van het verplicht ontzorgen is het voorkomen van een onzekere financiële positie in de beginfase voor de asielstatushouder. Dit kan namelijk voor afleiding zorgen van de integratieverplichtingen. Gedurende de eerste maanden dat een asielstatushouder in een gemeente komt wonen is het inkomen namelijk nog instabiel. Dit komt omdat zij te maken hebben met lopende aanvragen voor uitkeringen en toeslagen. De minister laat weten dat zij na deze periode ook problemen hebben met onvoorziene uitgaven en overgangssituaties. Hij stelt dat asielstatushouders extra kwetsbaar zijn op dit gebied, omdat zij bijvoorbeeld de taal niet spreken, te maken hebben met cultuurverschillen, te maken hebben met trauma's en een beperkt sociaal netwerk hebben. Hierdoor is het mogelijk dat schulden ontstaan.^{69 70}

Sommige gemeenten geven vrijwillig al invulling aan vormen van ontzorging. Om deze reden zal er zoveel mogelijk gezocht worden naar een invulling van het ontzorgen, zoals hierboven genoemd, wat past bij de bestaande uitvoeringspraktijk. De maatschappelijke begeleiding en het ontzorgen kunnen gekoppeld worden aan elkaar en hierbij kan maatwerk geboden worden. Niet alleen zal er gezorgd worden dat de asielstatushouder gedurende de eerste 6 maanden ontzorgd wordt, maar er zal ook aandacht besteed worden door de gemeenten aan het daadwerkelijk financieel zelfredzaam maken van asielstatushouders. Dit zodat zij na deze periode niet alsnog in de problemen komen.^{71 72}

3.2.3 Inburgering

Inburgeringsaanbod

In het nieuwe inburgeringsstelsel is de gemeente wettelijk verplicht om ervoor te zorgen dat de inburgeringsplichtige asielstatushouder tijdig een inburgeringsaanbod wordt gedaan. Dit aanbod zal aansluiten bij de inburgeringsroute die in het PIP is vastgelegd. De gemeente wordt verantwoordelijk voor de inkoop van het inburgeringsaanbod. Op deze manier wordt de kwaliteit van inburgeringscursussen gewaarborgd. In de praktijk blijkt het namelijk zo te zijn dat er fraude plaatsvindt op de markt van inburgeringscursussen. Door deze verantwoordelijkheid en door het keurmerk Blik op Werk wordt de kans op deze vorm van fraude beperkt.⁷³

Wanneer de gemeente deze verantwoordelijkheid heeft, wordt het leenstelsel waarmee inburgeringsplichtigen hun cursus konden voorfinancieren afgeschaft. Voor de inkoop van inburgeringstrajecten krijgen gemeenten inburgeringsbudget van het Rijk. Gemeenten krijgen hierbij de taak om te garanderen dat er voldoende passend aanbod is voor de drie leerroutes (hier kom ik bij het volgende kopje op terug), dat dit aanbod inhoudelijk effectief en flexibel is en dat dit aanbod geënt is op de inburgerings- en participatiedoelstelling.⁷⁴

Door gemaakte fouten in het verleden zijn er budgettaire kaders opgesteld voor de bekostiging van geschikt inburgeringsaanbod voor gemeenten. Hierdoor stelt de heer Koolmees dat het mogelijk moet zijn om aanbieders van inburgeringscursussen een reële prijs te geven voor wat zij aanbieden. Met een redelijke prijs bedoelt hij: “Een prijs waarmee de cursusaanbieder kan voldoen aan de gemeentelijke eisen, aan de kwaliteit en continuïteit van deze dienst en waarmee de aanbieder reële arbeidsvoorwaarden kan bieden aan de beroepskrachten die deze dienst verlenen”.⁷⁵

⁶⁹ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 5

⁷⁰ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 5

⁷¹ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 5

⁷² Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 14

⁷³ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 6

⁷⁴ Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 11

⁷⁵ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 7

Leerroutes

Uit de wetsevaluatie van de Wet inburgering 2013 komt naar voren dat inburgeraars niet gestimuleerd worden om op een zo hoog mogelijk niveau de Nederlandse taal te leren en examen te doen. Uit deze evaluatie blijkt dat een deel van de inburgeraars wel in staat is om op een hoger niveau de Nederlandse taal te leren, maar dit niet doet uit veiligheidsoverwegingen om te voorkomen dat zij niet binnen de gestelde termijn het inburgeringsexamen halen. Om deze reden wordt het inburgeringsexamen vaker gemaakt op A2-niveau, terwijl dit voor sommigen best op B1-niveau zou kunnen.⁷⁶

Om te zorgen dat vluchtelingen een zo goed mogelijke positie op de arbeidsmarkt krijgen, wordt het vereiste taalniveau bij het inburgeringsexamen verhoogd van A2-niveau naar B1-niveau. De minister laat weten dat hij ervan op de hoogte is dat niet iedere inburgeringsplichtige het vermogen heeft om dit taalniveau te bereiken. Om deze reden heeft hij drie leerroutes bedacht die aansluiten bij het leerniveau, vaardigheden en andere afspraken uit het PIP. “Het uitgangspunt is dat iedereen op een voor hem of haar zo hoog mogelijk niveau inburgert en naar eigen vermogen zo goed mogelijk participeert in de Nederlandse samenleving, liefst via betaald werk”. Aldus de minister.⁷⁷

Door middel van de brede intake en de leerbaarheidstoets wordt in het PIP vastgelegd welke leerroute de inburgeraar gaat volgen. Het leren van de taal wordt gecombineerd met participeren. Denk hierbij aan stages, (vrijwilligers) werk of een taalmaatje. De combinatie van het leren van de taal en het participeren versterkt elkaar en kan volgens de minister niet los van elkaar worden gezien als het gaat om het volwaardig meedoen in de maatschappij.^{78 79}

De drie leerroutes zijn:

1. B1-route

Om gemeenten de ruimte te bieden om maatwerk toe te passen op de inburgeringsplichtigen, wordt er in deze route geen minimum of maximum aantal wekelijkse lessen vastgelegd. De gemeente betaald per inburgeringsplichtige asielstatushouder twee examenpogingen per onderdeel. Wanneer deze inburgeringsplichtige meer examenpogingen nodig heeft, zal hij deze zelf moeten bekostigen.⁸⁰

Het is mogelijk dat de inburgeringsplichtige zich aanzienlijk heeft ingespannen om het B1-examen te halen, maar dit voor hem niet haalbaar is. Indien dit het geval is wordt hem de mogelijkheid gegeven om (op onderdelen) het examen op A2-niveau te doen. Hier wordt een besluit over genomen na een vastgesteld aantal lessen of, als dat moment eerder is bereikt, na een vastgesteld aantal maanden na aanvang van de inburgeringstermijn. Deze termijnen zullen volgens Koolmees in lagere regelgeving worden opgenomen. Voordat de gemeente tot dit besluit komt zal er een gesprek plaatsvinden over deze niveaudaling tussen de gemeente en de inburgeringsplichtige. Hierbij wordt het advies van de cursusinstelling waar de inburgeringsplichtige de inburgeringscursus gevolgd heeft betrokken. De gemeente is verantwoordelijk om de inzet van de inburgeringsplichtige en de uitkomsten van de brede intake in haar beslissing mee te nemen. Op deze manier is het niet langer noodzakelijk de mogelijkheid te laten bestaan om inburgeringsplichtigen te ontheffen van de inburgeringsplicht, op grond van aantoonbaar geleverde inspanningen.^{81 82}

⁷⁶ Rapport inburgering 2017

⁷⁷ Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 8

⁷⁸ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 16

⁷⁹ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 27

⁸⁰ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 7

⁸¹ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 8

⁸² Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 28

2. Onderwijsroute

Deze route bestaat uit een taalschakeltraject. De inburgeringsplichtige leert de Nederlandse taal op minimaal B1-niveau en wordt tegelijkertijd zo goed mogelijk voorbereid op de instroom in het Nederlands beroeps- of wetenschappelijk onderwijs. Om dit te bereiken zal er aandacht zijn voor andere vakken en vaardigheden, zoals: rekenen, Engels, computervaardigheden en competenties die relevant zijn voor instroom op de arbeidsmarkt. Denk bij dit laatste aan: oriëntatie op beroepen, assertiviteit en initiatief nemen.^{83 84}

De leeftijdsgrens voor deze route wordt 28 jaar. Dit heeft als reden dat de inburgeringsplichtige na het behalen van het diploma van dit traject nog in aanmerking komt voor studiefinanciering voor de vervolgopleiding. Een diploma van het taalschakeltraject heeft niet dezelfde status als een Nederlands diploma van het voortgezet onderwijs. Het doel van het diploma van het taalschakeltraject is dat het in combinatie met eventuele opleidingen en/of werkervaring die de inburgeringsplichtige al in het land van herkomst heeft opgedaan, samen voldoende is voor de instroom in het vervolgonderwijs.⁸⁵

Een inburgeringsplichtige die deze route volgt heeft voldaan aan zijn inburgeringsplicht wanneer deze een diploma MBO2 of hoger heeft behaald en heeft voldaan aan het Participatieverklaringstraject. De minister laat weten dat deze route langer dan drie jaar gaat duren.⁸⁶

3. Z-route

Deze route is gericht op de inburgeringsplichtige met een zeer lage leerbaarheid en die een onderwijsachterstand heeft. Via deze route is het voor deze inburgeringsplichtige mogelijk om een passend aanbod te krijgen wat binnen zijn vermogen ligt. De minister laat weten dat deze route bedacht is, omdat veel inburgeringsplichtigen die zich nu in deze situatie bevinden op dit moment ontheffing krijgen van hun inburgeringsplicht en vervolgens aan hun lot worden overgelaten.⁸⁷

Er zal objectief worden vastgesteld dat het leervermogen van deze inburgeringsplichtigen dermate beperkt is en dat de reguliere examenroute geen optie is voor hen. Deze route is gericht op zelfredzaamheid in de Nederlandse samenleving en het zoveel mogelijk beheersen van de Nederlandse taal.⁸⁸

Deze route zal volgens de minister in veel gevallen de meest intensieve route van het inburgeringsstelsel zijn en vraagt veel maatwerk en begeleiding van gemeenten. Inburgeringsplichtigen hebben voldaan aan hun inburgeringsplicht wanneer zij de afspraken die in het PIP zijn vastgesteld zijn nagekomen. Onder deze afspraken valt ook het afleggen van de Participatieverklaring, inzet op Kennis van de Nederlandse Maatschappij, Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt en in veel gevallen één of meerdere taalexamens.⁸⁹

⁸³ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 8*

⁸⁴ *Kamerstukken II 2018/18, 32824, 245, p. 7*

⁸⁵ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 8, 9*

⁸⁶ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 7*

⁸⁷ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 9*

⁸⁸ *Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 9*

⁸⁹ *Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 8*

Module Arbeidsmarkt & Participatie

Gemeenten krijgen ook de verantwoordelijkheid om inburgeraars te begeleiden bij het oriënteren en participeren op de Nederlandse arbeidsmarkt. De oriëntatie is erop gericht om de competenties en arbeidskansen van de inburgeringsplichtige op de arbeidsmarkt in kaart te brengen, en om vaardigheden te leren over hoe je een baan kunt vinden. De participatie is gericht op het inzetten van één of meerdere praktische activiteiten, waardoor de inburgeringsplichtige kennis maakt met de arbeidsmarkt. Voorheen werd dit Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt genoemd, maar om te benadrukken dat actieve participatie een belangrijk onderdeel is van het leren kennen van de Nederlandse arbeidsmarkt wordt deze naam veranderd in: Module Arbeidsmarkt & Participatie (hierna: MAP).⁹⁰

Anders dan het ONA-traject, zal de MAP decentraal worden uitgevoerd. Gemeenten worden dus verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan. De minister verwacht dat er door de verandering van ONA naar MAP en de decentralisatie betere verbindingen zullen worden gelegd tussen de theorie en de praktijk. De MAP zal net als het ONA-traject een verplicht onderdeel zijn van de inburgering.⁹¹

3.3 Conclusie

In dit hoofdstuk is er als eerste een korte beschrijving gegeven over de geschiedenis van de Wet inburgering. Vervolgens is er besproken hoe het huidige inburgeringsstelsel er nu uitziet met betrekking tot de kernpunten van de nieuwe Wet Koolmees. Deze kernpunten zijn: inburgering, inburgeringsexamen, brede intake, financiële zelfredzaamheid en financiële plaat. Vervolgens is er besproken wat de kernpunten zijn van de nieuwe Wet Koolmees.

De gemeente Deventer heeft met VluchtelingenWerk afgesproken dat zij belast is met de uitvoering van bepaalde aspecten van het inburgeringsstelsel. Denk hierbij aan: het ondersteunen bij het kiezen van een geschikte inburgeringscursus, het ondersteunen bij het afsluiten van een lening voor de inburgeringscursus bij DUO, het afnemen van een brede intake en het ondersteunen bij het financieel zelfredzaam maken van de cliënt.

Doordat VluchtelingenWerk betrokken is bij verschillende aspecten van het inburgeringsstelsel, zullen de veranderingen door de nieuwe Wet Koolmees ook betrekking hebben op de organisatie. Het is nog niet precies duidelijk wat de taken van VluchtelingenWerk zullen worden in het nieuwe inburgeringsstelsel. Er kan verwacht worden dat de aspecten waarin de organisatie de asielstatushouder op dit moment ondersteunt, met invoering van de nieuwe wet verplicht zullen worden. Hieronder worden de punten genoemd die zullen veranderen voor de gemeenten. Deze punten zullen dus waarschijnlijk ook van invloed zijn op de maatschappelijke begeleiding die de organisatie biedt aan asielstatushouders.

Gemeenten sleutelpositie

Door de invoering van de Wet Koolmees krijgen gemeenten een sleutelpositie in de uitvoering van het inburgeringsstelsel. Op dit moment is de inburgeraar zelf verantwoordelijk voor zijn inburgering. Met invoering van de nieuwe wet krijgen gemeenten hier meer verantwoordelijkheden in. Gemeenten zullen verantwoordelijk worden voor het doen van een inburgeringsaanbod aan de inburgeringsplichtige.

⁹⁰ Kamerstukken II 2018/19, 32824, 283, p. 11

⁹¹ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 27

Brede intake en persoonlijk Plan Inburgering en Participatie

Het afnemen van een brede intake wordt verplicht gesteld vanuit de wet. Bij voorkeur wordt de brede intake al afgenomen wanneer de vluchteling nog in het AZC verblijft, indien dit niet mogelijk is dan wordt de brede intake zo snel mogelijk nadat de asielstatushouder gekoppeld is aan een gemeente afgenomen. Een onderdeel van de brede intake is de leerbaarheidstoets. Deze wordt afgenomen bij de inburgeringsplichtige op het moment dat hij nog in het AZC verblijft. Op basis van de brede intake wordt er een PIP opgesteld. De gemeente evalueert de voortgang van de inburgeraar op de in het PIP gemaakte afspraken via periodieke contactmomenten. De uitslag van de leerbaarheidstoets, hetgeen wat er uit de brede intake komt en de afspraken die in het PIP zijn vastgelegd geven inzicht in welke inburgeringsroute het beste bij de inburgeringsplichtige past en dus welke route hij zal gaan volgen.

Financieel ontzorgen

Het wordt voor gemeenten verplicht om de bijstandsgerechtigde asielstatushouder gedurende de eerste zes maanden dat hij in de gemeente woont financieel te ontzorgen. Gemeenten zullen dan de vaste lasten betalen zoals de huur, energiekosten en de verplichte verzekeringen vanuit de bijstand. Hetgeen wat hierna overblijft van de bijstand zal op de rekening van deze asielstatushouder gestort worden.

Inburgering

Gemeenten worden verantwoordelijk voor de inkoop van inburgeringsonderwijs. De inburgeringsplichtige is hier dus niet meer zelf verantwoordelijk voor. Wanneer de gemeente deze verantwoordelijkheid heeft, wordt het leenstelsel waarmee inburgeringsplichtigen hun cursus konden voorfinancieren afgeschaft. Voor de inkoop van inburgeringstrajecten krijgen gemeenten inburgeringsbudget van het Rijk. Het taalniveau waarover de inburgeringsplichtige moet beschikken na het behalen van het inburgeringsexamen gaat van niveau A2 omhoog naar niveau B1.

Er komen drie verschillende leerroutes voor inburgering. De inburgeringsplichtige is verplicht om één van deze routes te gaan volgen. De drie routes zijn ontwikkeld om voor iedere inburgeringsplichtige een inburgeringsroute aan te bieden die past bij het kennen en kunnen van de inburgeringsplichtige. De route die gekozen wordt is dus, zoals hierboven al is genoemd, afhankelijk van de leerbaarheidstoets en het PIP.

De hierboven genoemde veranderingen hebben invloed op de maatschappelijke begeleiding, omdat gemeenten met invoering van de nieuwe wet verantwoordelijk worden voor het doen van een inburgeringsaanbod. Er zal dus een inburgeringsaanbod gedaan moeten worden die past bij het kennen en kunnen van de inburgeringsplichtige.

Hoofdstuk 4

De veranderingen in de praktijk

In dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: ‘Wat zijn de concrete veranderingen van de huidige maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer ten opzichte van de nieuwe Wet Koolmees?’ Daarbij wordt er in dit hoofdstuk antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: ‘Op welke manier kunnen de concrete veranderingen het beste toegepast worden in de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?’

In het vorige hoofdstuk is besproken wat de nieuwe Wet Koolmees inhoudt voor de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer. In dit hoofdstuk maak ik concreet hoe deze veranderingen er voor de maatschappelijk begeleiders uit zullen gaan zien in het uitvoeren van hun functie. Vervolgens bespreek ik hoe deze veranderingen het beste overgebracht kunnen worden naar de maatschappelijk begeleiders. Dit doe ik door gebruik te maken van de antwoorden die de respondenten gegeven hebben tijdens het afnemen van het interview.

4.1 De veranderingen

In deze paragraaf breng ik de concrete veranderingen van de huidige maatschappelijke begeleiding op de locatie in beeld. De veranderingen zijn onderverdeeld in deelparagrafen, waardoor u in elke deelparagraaf kunt lezen hoe deze verandering er voor de maatschappelijk begeleiders op de locatie uit zal gaan zien.

4.1.1 Gemeenten sleutelpositie

Het centrale uitgangspunt van de Wet Koolmees is dat de gemeenten de regie krijgen over de uitvoering van het inburgeringsstelsel. De inburgeringsplichtige blijft echter zelf verantwoordelijk voor het voldoen aan zijn inburgeringsplicht. Dat de gemeenten de regie krijgen heeft gevolgen voor de maatschappelijk begeleiders van VluchtelingenWerk, omdat zij volgens teamleider Ahmad Gidder veelal belast zullen worden met de uitvoering hiervan.

Vooralsnog is het onduidelijk met welke taken, die de gemeente zal gaan uitvoeren, VluchtelingenWerk precies belast wordt. De onderwerpen van de kernpunten die genoemd worden door de heer Koolmees, worden op dit moment over het algemeen uitgevoerd door Vluchtelingenwerk. Om deze reden ben ik er vanuit gegaan dat VluchtelingenWerk in het nieuwe inburgeringsstelsel belast wordt met dezelfde onderwerpen.

4.1.2 Brede intake en PIP

In deze paragraaf bespreek ik wat de maatschappelijke begeleiders anders zullen moeten gaan doen met betrekking tot de uitvoering van de brede intake. Daarbij bespreek ik wie er verantwoordelijk is voor de uitvoering van het PIP en wie er belast worden met het maken ervan.

Brede intake

Het wordt verplicht gesteld vanuit de wet om een brede intake uit te voeren. Het uitgangspunt van de uitvoering van de brede intake is dat deze al gedaan is in het AZC. Indien dit in de praktijk niet het geval blijkt te zijn, is het de verantwoordelijkheid van de maatschappelijk begeleiders om deze uit te voeren. Dit moet zo snel mogelijk gebeuren nadat de maatschappelijk begeleider de vluchteling toegewezen heeft gekregen als cliënt.

De inhoud van de brede intake hoeft niet veranderd te worden met hoe deze nu wordt vormgegeven op de locatie. Wel wordt het verplicht om de volgende onderwerpen aan bod te laten komen: leerbaarheid, opleiding, werkervaring en/of vrijwilligerswerk, praktische competenties, werknemersvaardigheden, taalniveau, motivatie/interesses, mate van zelfredzaamheid, digitale vaardigheden, gezinssituatie, fysieke gezondheid, mentale gezondheid en sociaal netwerk.

Er komt een nieuw onderdeel in de brede intake, namelijk: de leerbaarheidstoets. Deze toets wordt ontwikkeld door het Rijk en zal onafhankelijk worden afgenomen. De maatschappelijk begeleiders zullen hier dus geen verantwoordelijkheid over hebben. Wel is het van belang dat zij weten wat deze leerbaarheidstoets inhoudt en waarvoor deze dient.⁹²

Het PIP

Nadat de brede intake is afgerond zal de maatschappelijk begeleider een PIP opstellen voor de betreffende cliënt. Het is vooralsnog onduidelijk hoe het PIP er precies uit komt te zien, maar dit zal volgens teamleider Ahmad Gidder in nauwe samenwerking gaan met DWT. DWT werkt samen met de gemeente om meer mensen met een vraag naar werk te koppelen aan werkgevers. DWT is eindverantwoordelijk voor betaald werk en daarom zal VluchtelingenWerk nauw samenwerken met DWT met betrekking tot het PIP.⁹³

In het PIP legt de maatschappelijk begeleider samen met de cliënt de inburgeringsroute vast die de cliënt zal gaan belopen. Daarbij worden hierin verschillende afspraken vastgelegd.⁹⁴ Voor het opstellen van het PIP heeft de maatschappelijk begeleider 6 weken de tijd nadat de cliënt is ingeschreven in de gemeente.

De maatschappelijk begeleider evalueert samen met de cliënt de voortgang van het PIP. Dit zal gebeuren door middel van verschillende contactmomenten die de maatschappelijk begeleider met de betreffende cliënt heeft. Deze contactmomenten zullen in de eerste tien maanden minimaal twee keer plaatsvinden. In welke vorm dit eruit zal gaan zien is nog niet duidelijk.

Het gehele PIP is voor de maatschappelijk begeleider een nieuw aspect. Hierdoor is het belangrijk dat hij weet wat het inhoudt, waarvoor het dient en hoe het zal worden vormgegeven. In hoofdstuk 3.3.2 kunt u meer lezen over de inhoud en het doel van het PIP.

⁹² Zie paragraaf 4.1.4

⁹³ 'Werktalent' Deventer Werk talent 2020.

⁹⁴ Zie hoofdstuk 3.3.2

4.1.3 Financieel ontzorgen

In deze paragraaf wordt uitgelegd hoe het financieel ontzorgen van de bijstandsgerechtigde cliënt van de maatschappelijk begeleider invloed heeft op de maatschappelijke begeleiding. Er wordt uitgelegd dat het financieel ontzorgen verplicht wordt gesteld en hoe het financieel ontzorgen eruit komt te zien.

Het financieel ontzorgen van de cliënt wordt verplicht gesteld vanuit de wet. Iedere bijstandsgerechtigde cliënt moet financieel ontzorgd worden voor de duur van zes maanden. De gemeente betaalt voor deze zes maanden de huur, energiekosten en verplichte verzekeringen voor de cliënt rechtstreeks vanuit de bijstand. De maatschappelijk begeleider zal dus bij iedere bijstandsgerechtigde cliënt moeten regelen dat diegene gedurende de eerste zes maanden financieel ontzorgd wordt. De maatschappelijk begeleiders weten op dit moment al hoe zij hun cliënt financieel kunnen ontzorgen via de gemeente, namelijk via het Budget Adviesbureau Deventer (hierna: BAD). De kostenposten die het BAD op dit moment betaalt bij het financieel ontzorgen verschilt echter wel met de kostenposten die zij zal gaan betalen met het invoeren van de nieuwe wet. Naast de huur die op dit moment al betaald wordt in deze situatie zullen de energiekosten en de verplichte verzekeringen ook betaald worden door het BAD.

Het is van belang dat de maatschappelijk begeleider op de hoogte is van dit verschil in kostenposten die het BAD zal gaan betalen, zodat hij de cliënt hierover kan informeren en hierover uitleg kan geven wanneer dit nodig is. Daarbij is het van belang dat de maatschappelijk begeleider aan de cliënt kan uitleggen waarom het financieel ontzorgen verplicht is gesteld.⁹⁵

Het verplicht financieel ontzorgen wordt vastgelegd in de Participatiewet. Op deze manier is de cliënt verplicht zich hieraan te houden en zitten er consequenties aan het niet voldoen van deze verplichting. Wat dit precies inhoudt is vooralsnog onduidelijk. Wel is het van belang dat de maatschappelijk begeleider hier te zijner tijd van op de hoogte is, zodat hij de cliënt hiervan op de hoogte kan stellen en hier verdere informatie over kan geven indien dit nodig is.

Daarnaast wordt er in het wetsvoorstel genoemd dat er door de maatschappelijk begeleiders aandacht besteed zal worden aan het financieel zelfredzaam maken van de cliënt. Tot op heden is er nog niet gesproken over een manier waarop dit zou kunnen worden vormgegeven.

⁹⁵ Zie hoofdstuk 3.3.2 onder het kopje ‘ontzorgen’

4.1.4 Inburgering

In deze paragraaf kunt u lezen wat er voor de maatschappelijk begeleider gaat veranderen op het gebied van inburgering. Als eerste zal er uitgelegd worden wat deze verandering inhoudt op het gebied van het doen van een inburgeringsaanbod, vervolgens wordt er uitgelegd hoe deze veranderingen er uitzien op het gebied van het ontstaan van de verschillende leerroutes en tot slot wordt er benoemd dat de naam van een onderdeel van de inburgering gaat veranderen en waarom deze verandering belangrijk is voor de maatschappelijk begeleider.

Inburgeringsaanbod

De gemeente wordt wettelijk verplicht om ervoor te zorgen dat de inburgeringsplichtige vluchteling tijdig een inburgeringsaanbod wordt gedaan. Dit zal waarschijnlijk door de maatschappelijk begeleider uitgevoerd worden, aangezien hij op dit moment de inburgeringsplichtige cliënt ondersteunt bij het kiezen van een inburgeringsroute. Dit is dus een verandering voor de maatschappelijk begeleider, van ondersteunen bij het kiezen naar het verplicht doen van een aanbod. Het inburgeringsaanbod moet aansluiten bij het eerder genoemde opgestelde PIP. Hierin is de inburgeringsroute van de cliënt vastgelegd, waardoor er een passend inburgeringsaanbod gedaan kan worden door de maatschappelijk begeleider.

De gemeente krijgt de verantwoordelijkheid over de inkoop van het inburgeringsaanbod. Hiermee, en met het keurmerk Blik op Werk, wil de heer Koolmees bereiken dat er minder fraude plaatsvindt op de markt van inburgeringscursussen. Het is voor de maatschappelijk begeleiders van belang om dit te weten, omdat met ingang van deze regeling het leenstelsel waarmee de cliënt zijn inburgeringscursus kon voorfinancieren wordt afgeschaft. De maatschappelijk begeleider zal de inburgeringsplichtige cliënt dus niet meer hoeven te ondersteunen bij het aanvragen van een lening bij DUO.

Leerroutes

Zoals in hoofdstuk 3.3.3 genoemd is, komen er verschillende leerroutes voor de inburgeringsplichtige vluchteling. Door de brede intake die de maatschappelijk begeleider heeft afgenomen en de leerbaarheidstoets die onafhankelijk is afgenomen, wordt er in het PIP vastgelegd welke leerroute de inburgeraar gaat volgen. Dit zal dus door de maatschappelijk begeleider in samenwerking met DWT gebeuren.

De maatschappelijk begeleider kijkt samen met de inburgeringsplichtige cliënt naar welke leerroute het beste bij hem aansluit. De maatschappelijk begeleider houdt er hierbij rekening mee met dat de cliënt op een voor hem zo hoog mogelijk niveau inburgert. Het is belangrijk dat de maatschappelijk begeleider weet waarom hier rekening mee gehouden wordt en dat hij op de hoogte is van de verhoging van de taaleis.⁹⁶

MAP

Het onderdeel van de inburgering wat ‘Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt’ heet wordt in het nieuwe stelsel ‘Module Arbeidsmarkt & Participatie’ genoemd. De gemeente zal verantwoordelijk worden voor de uitvoering hiervan. Vooralsnog is het onduidelijk of VluchtelingenWerk hier een aandeel in krijgt of dat het bij een andere organisatie wordt neergelegd. In ieder geval is het belangrijk dat de maatschappelijk begeleider van deze verandering op de hoogte is om zo de cliënt hierover te informeren.

⁹⁶ Zie hoofdstuk 3.3.3

4.1.5 Informatie- en gegevensuitwisseling

In deze paragraaf wordt kort benoemd waarom de veranderingen op het gebied van informatie- en gegevensuitwisseling van belang zijn voor de maatschappelijk begeleider.

De minister laat weten dat de beoogde aanpassingen van het inburgeringsstelsel vragen om een stevige inzet van alle betrokken partijen. Om ervoor te zorgen dat iedere partij zijn taken goed kan uitvoeren, is het belangrijk dat de informatie- en gegevensuitwisseling en de samenwerking tussen alle partijen op orde zijn. Daarbij is het kunnen registreren en verwerken van (persoons) gegevens een belangrijke randvoorwaarde om het nieuwe stelsel goed te laten werken.^{97 98}

De minister wil nauw overleg voeren met betrokken partijen om de informatie- en gegevensuitwisseling te optimaliseren. Daarnaast wil hij indien er dilemma's zijn deze bespreken met alle betrokken partijen, zodat oplossingen kunnen worden gevonden die voor iedere partij werkbaar zijn.⁹⁹

Het is voor de maatschappelijk begeleider dus belangrijk om op een juiste manier, zoals dat binnen de organisatie van hem gevraagd wordt, gebruik te maken van VVS. Doordat er informatie uitgewisseld moet worden tussen verschillende organisaties is het mogelijk dat de maatschappelijk begeleider, naast het gebruik van VVS, nog op een andere manier (persoons) gegevens zal moeten registreren en verwerken. Dit is vooralsnog niet duidelijk, maar wel denkbaar gezien de wens van de minister dat de betrokken partijen nauw samenwerken.

4.1.6 Financiën

Hieronder wordt kort beschreven om welke reden de financiën van inburgering betrekking hebben op de maatschappelijk begeleider.

Het plan van de minister is om een deel van het inburgeringsbudget over gemeenten te verdelen op basis van resultaten. Dit houdt in dat gemeenten financieel beloond worden voor het aantal mensen die succesvol de leerroute hebben afgesloten en dus succesvol zijn ingeburgerd. Op deze manier hoopt de minister de gemeenten te kunnen stimuleren om de effectiviteit van inburgering te vergroten.¹⁰⁰

Naast dat het voor de toekomst van de inburgeringsplichtige cliënt belangrijk is dat hij een inburgeringsroute volgt die bij hem past, is het ook belangrijk voor VluchtelingenWerk, omdat hij mede verantwoordelijk is voor het doen van een inburgeringsaanbod en het kiezen van een inburgeringsroute.

⁹⁷ *Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 14*

⁹⁸ Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel, p. 32

⁹⁹ *Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 14*

¹⁰⁰ *Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 15*

4.2 Toepassen van de veranderingen

In deze paragraaf kunt u lezen op welke manier de genoemde veranderingen het beste toegepast kunnen worden in de maatschappelijke begeleiding op de locatie. Tijdens het houden van mijn interviews heb ik een vraag gesteld over hoe de maatschappelijk begeleiders denken dat de aankomende veranderingen het beste overgebracht kunnen worden naar hen. De antwoorden die de respondenten gaven op deze vraag heb ik gebruikt voor de verwerking van deze paragraaf.

Bekendheid van de nieuwe Wet Koolmees

Allereerst is het goed om te weten dat bijna iedere respondent aangeeft niet op de hoogte te zijn van de nieuwe Wet Koolmees. Zij geven aan dat zij niet weten dat er een nieuwe wet komt die invloed heeft op hen als maatschappelijk begeleiders. Daarnaast weten zij ook niet wat deze nieuwe wet inhoudt of wat dit voor hen of de organisatie betekent. Doordat de meeste respondenten niet op de hoogte zijn van deze verandering, geven zij aan dat zij hier graag zo snel mogelijk meer over zouden willen weten en vooral wat het voor hen als maatschappelijk begeleiders precies inhoudt. Zij geven aan dat zij het fijn zouden vinden als de teamleiders dit doen door een vergadering in te plannen, waarin duidelijk gemaakt wordt dat er een nieuwe wet komt die invloed heeft op de maatschappelijke begeleiding en daardoor dus op de maatschappelijk begeleiders.

Informatiebijeenkomsten

Wanneer het voor iedereen duidelijk is dat er een nieuwe wet komt en wat deze inhoudt voor de maatschappelijke begeleiders, geven de respondenten aan dat zij het fijn zouden vinden als er informatiebijeenkomsten worden gehouden omtrent dit onderwerp. De respondenten geven aan dat zij bij deze informatiebijeenkomsten graag duidelijk zouden willen krijgen wat er precies gaat veranderen, welke gevolgen dit heeft voor hen als maatschappelijk begeleiders en hoe zij invulling moeten geven aan het uitvoeren van de veranderingen.

Eén van de respondenten geeft aan dat deze uitleg het beste in ‘normaal’ Nederlands gegeven kan worden. Hiermee bedoelt zij dat deze uitleg niet in juridisch vakjargon wordt gegeven, zodat iedereen het begrijpt. Daarnaast geeft één van de respondenten aan dat het goed zou zijn als er meerdere informatiebijeenkomsten gehouden worden, zodat iedereen de kans heeft om bij een bijeenkomst aanwezig te zijn. Meerdere respondenten geven aan dat zij het prettig zouden vinden als er tijdens de informatiebijeenkomsten gebruik gemaakt wordt van een presentatie. Zij geven aan dat de informatie die zij krijgen duidelijker overkomt en beter blijft hangen indien er gebruik gemaakt wordt van beeldmateriaal.

Cursussen

Naast het houden van informatiebijeenkomsten geven verschillende respondenten aan dat het goed zou zijn als er een cursus komt. Deze cursus zal dan in het teken staan van de veranderingen die de nieuwe wet met zich meebrengt voor de maatschappelijk begeleiders. Teamleider Ahmad Gidder heeft aangegeven dat er in februari een cursus op de planning staat waarbij een trainer van de organisatie wat komt vertellen over de integrale aanpak van de begeleiding, over VVS en de maatschappelijke begeleiding in het algemeen.

Communicatie

Eén van de respondenten geeft aan dat het goed zou zijn als de teamleiders de maatschappelijk begeleiders zo snel mogelijk op de hoogte zouden brengen, indien er een verandering gaat plaatsvinden die invloed heeft op het uitvoeren van hun functie. De respondent geeft daarbij aan dat dit goed zou zijn zodat de maatschappelijk begeleiders rekening kunnen houden met een verandering die komen gaat en dit ook gaat leven op de locatie.

Meerdere respondenten geven aan dat zij het fijn zouden vinden als de veranderingen voor de maatschappelijk begeleiders meerdere keren herhaald worden, zodat deze ook daadwerkelijk blijven hangen bij hen.

4.3 Conclusie

In dit hoofdstuk is als eerste besproken wat de veranderingen, welke in het vorige hoofdstuk genoemd zijn, inhouden voor de maatschappelijke begeleiders van VluchtelingenWerk. De verandering die centraal staat is dat de gemeenten de regie krijgen over de uitvoering van het inburgeringsstelsel, maar dat VluchtelingenWerk hoogstwaarschijnlijk belast gaat worden met de uitvoering van het inburgeringsstelsel.

De maatschappelijk begeleiders krijgen meer verantwoordelijkheden met de invoering van de Wet Koolmees. Daarnaast worden verschillende aspecten die de maatschappelijk begeleiders op dit moment al uitvoeren met de invoering van de nieuwe wet verplicht gesteld. In dit hoofdstuk is uitgelegd wat deze verantwoordelijkheden en verplichtingen precies inhouden op het gebied van: de brede intake, het PIP, het financieel ontzorgen, het doen van een inburgeringsaanbod, het ontstaan van verschillende leerroutes voor de inburgering, de informatie- en gegevensuitwisseling en de financiering van het inburgeringsstelsel.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de brede intake verplicht wordt gesteld vanuit de wet en hierbij dus ook belangrijker wordt tijdens de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding. Daarbij komt een nieuw onderdeel namelijk: het opstellen van het PIP. Het financieel ontzorgen wordt met de invoering van de nieuwe wet ook verplicht gesteld. Hierbij is er een verandering in de kostenposten waarin het BAD de cliënt op dit moment financieel ontzorgt. De maatschappelijk begeleiders worden verantwoordelijk voor het doen van een inburgeringsaanbod. Dit wordt gebaseerd op een nieuw onderdeel in het inburgeringsstelsel, namelijk: verschillende leerroutes voor de inburgering. De informatie- en gegevensuitwisseling tussen partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van het inburgeringsstelsel worden aangescherpt. Indien de minister het plan van de prestatiebekostiging doorzet, zal het doen van een passend inburgeringsaanbod door de maatschappelijk begeleider ook van belang zijn voor de organisatie.

De maatschappelijk begeleiders hebben aangegeven dat de veranderingen die de Wet Koolmees met zich meebrengt het beste overgebracht kunnen worden naar hen door middel van: vergaderingen, informatiebijeenkomsten, cursussen en communicatieaspecten (zoals adequaat informatie delen en gebruik maken van herhaling).

Hoofdstuk 5

Conclusie en aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in wat er precies veranderd moet worden aan de inhoud van de maatschappelijke begeleiding welke VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer biedt, en hoe deze veranderingen doorgevoerd kunnen worden in de werkwijze van de maatschappelijke begeleiding ten gevolge van het ingaan van de Wet Koolmees. De probleemstelling van dit onderzoek is als volgt geformuleerd: ‘Hoe beïnvloedt de nieuwe Wet Koolmees de maatschappelijke begeleiding bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer?’

In dit hoofdstuk kunt u de conclusie van dit onderzoek lezen. Er wordt antwoord gegeven op de probleemstelling die centraal staat in dit onderzoek. Vervolgens worden er aanbevelingen gedaan die geïmplementeerd kunnen worden in de huidige maatschappelijke begeleiding. Tot slot worden er nog enkele kritiekpunten besproken die de respondenten tijdens de interviews benoemd hebben.

5.1 Conclusie

Maatschappelijk begeleider is een functie die wordt uitgevoerd door vrijwilligers. Het uiteindelijke doel van de maatschappelijke begeleiding is het zelfredzaam maken van de cliënt. Om dit te bereiken ondersteunt de maatschappelijk begeleider de cliënt bij het participeren en integreren in de Nederlandse samenleving. Hiervoor is het VIP-18 traject ontwikkeld. Op dit moment houdt de maatschappelijk begeleider zich gedurende de eerste periode van de maatschappelijke begeleiding vooral bezig met het ondersteunen bij het regelen van allerlei praktische zaken voor de cliënt. Uit de afgenomen interviews blijkt dat de maatschappelijk begeleiders het in deze periode te druk hebben om de cliënt evenwichtig te kunnen ondersteunen bij praktische zaken en bij het integreren in de gemeente. Dit is een belangrijke conclusie aangezien er met de invoering van de Wet Koolmees nog meer verantwoordelijkheden bijkomen voor de maatschappelijk begeleiders. Enkele respondenten gaven dan ook aan dat zij hun vraagtekens hebben of de functie van maatschappelijk begeleider nog wel een vrijwilligersfunctie moet zijn.

Tussen de gemeente Deventer en VluchtelingenWerk zijn afspraken gemaakt over de uitvoering van bepaalde aspecten van het inburgeringsstelsel. De maatschappelijk begeleiders van VluchtelingenWerk zijn op dit moment belast met de uitvoering van verschillende aspecten van het inburgeringsstelsel. Het is nog niet precies duidelijk wat de taken van VluchtelingenWerk zullen worden in het nieuwe inburgeringsstelsel. Doordat de gemeente de regie krijgt over de uitvoering van het inburgeringsstelsel kan er verwacht worden dat VluchtelingenWerk ook in het nieuwe stelsel belast zal worden met de uitvoering van het inburgeringsstelsel. Daarnaast worden verschillende aspecten die de maatschappelijk begeleiders op dit moment al uitvoeren met de invoering van de nieuwe wet verplicht gesteld.

De brede intake wordt verplicht gesteld vanuit de Wet Koolmees. Hierdoor krijgt de brede intake een belangrijkere positie in de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding. Aan de brede intake wordt een nieuw onderdeel toegevoegd namelijk: het opstellen van het PIP. Een ander onderdeel wat nu al door de maatschappelijk begeleiders wordt uitgevoerd, maar met invoering van de nieuwe wet verplicht gesteld wordt, is het financieel ontzorgen. Hierbij is er een verandering in de kostenposten waarin het BAD de cliënt op dit moment financieel ontzorgt. De maatschappelijk begeleiders worden verantwoordelijk voor het doen van een inburgeringsaanbod. Het inburgeringsaanbod wordt gebaseerd op verschillende leerroutes voor de inburgering. Dit is een nieuw onderdeel in het inburgeringsstelsel. De informatie- en gegevensuitwisseling tussen partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van het inburgeringsstelsel worden aangescherpt. Ik verwacht dat dit gevolgen zou kunnen hebben voor het gebruik van VVS voor de maatschappelijk begeleiders, omdat zij hierin (persoons) gegevens van de cliënten registreren.

5.2 Aanbevelingen

Met de invoering van de Wet Koolmees komen er dus verschillende veranderingen tot stand voor de maatschappelijke begeleiding welke VluchtelingenWerk Deventer biedt. De aanbevelingen die ik heb dragen bij aan het implementeren van deze veranderingen in de huidige maatschappelijke begeleiding, waardoor deze anders ingericht zal worden.

Naar aanleiding van dit onderzoek en de conclusies die daaruit getrokken zijn, worden de volgende aanbevelingen gegeven aan VluchtelingenWerk Oost-Nederland locatie Deventer.

- *Verbetering van de communicatie op de werkvloer*
Tijdens dit onderzoek ben ik erachter gekomen dat weinig maatschappelijk begeleiders weten dat er een nieuwe wet komt, die invloed heeft op hun functie. Het is belangrijk dat de maatschappelijk begeleiders op tijd op de hoogte zijn van een verandering die op hen betrekking heeft en dat het ook duidelijk is wat dit gaat inhouden voor hen. Om dit te bereiken zouden belangrijke gebeurtenissen binnen de organisatie besproken kunnen worden tijdens het ochtend overleg. Voor de maatschappelijk begeleiders die niet altijd bij het ochtendoverleg aanwezig zouden zijn, zou het goed zijn als zij hier apart van op de hoogte gebracht worden. Via intranet worden dit soort boodschappen via een nieuwsmail overgebracht naar alle werknemers van de organisatie, maar het zou echt een aanvulling zijn als deze boodschappen toegelicht worden door de teamleiders aan de maatschappelijk begeleiders. Op deze manier maak je de communicatie binnen de organisatie niet alleen duidelijker en directer, maar ook persoonlijker.
- *Informatiebijeenkomsten opzetten*
Indien er een verandering gaat plaatsvinden die betrekking heeft op de werkwijze van een functie binnen de organisatie, zouden er informatiebijeenkomsten georganiseerd kunnen worden. Een dermate grote verandering, zoals het invoeren van de Wet Koolmees, vraagt om uitgebreide uitleg aan de personen die deze verandering in de praktijk werkbaar moeten maken. Middels informatiebijeenkomsten kan een verandering zoals deze uitgebreid uitgelegd worden door iemand die hier op professioneel niveau veel van weet. Daarbij geef je de maatschappelijk begeleiders hierbij de kans om vragen te stellen aan iemand die verstand heeft van dit onderwerp, zodat zij direct geholpen kunnen worden en meer duidelijkheid krijgen. Een idee is om deze informatiebijeenkomsten meerdere malen aan te bieden aan de maatschappelijk begeleiders, zodat iedereen de kans krijgt om hieraan deel te nemen. Dit met de reden dat er niet vergeten moet worden dat de maatschappelijk begeleiders vrijwilligers zijn, dus naast het uitvoeren van deze functie nog een andere functie/dagtaak kunnen hebben.
- *Cursussen aanbieden*
Nadat de komende veranderingen binnen de organisatie duidelijk zijn voor de maatschappelijk begeleiders kunnen er cursussen opgezet worden. Naast dat het belangrijk is dat de maatschappelijk begeleiders meer duidelijkheid krijgen over een verandering betreffende hun functie, is het ook belangrijk dat zij weten hoe zij deze verandering in de praktijk werkbaar moeten maken. Om deze reden zou het een goed idee zijn om hier cursussen over aan te bieden. Tijdens deze cursus kunnen de maatschappelijk begeleiders van een professional leren hoe de veranderingen in de praktijk toegepast moeten worden. Dit zou vormgegeven kunnen worden op dezelfde manier als de huidige cursussen die VluchtelingenWerk aanbiedt aan haar vrijwilligers. Ook hierbij is het van belang om meerdere malen een cursus aan te bieden aan de maatschappelijk begeleiders, zodat iedereen de kans krijgt om hieraan deel te nemen.

- *Financieel zelfredzaam maken van de cliënt*

Uit dit onderzoek is gebleken dat de maatschappelijk begeleiders zich op dit moment al veel bezig houden met het zelfredzaam maken van de cliënten. In het wetsvoorstel is besproken dat er meer aandacht besteed zal worden aan het financieel zelfredzaam maken van de cliënt, zodat hij ook na het krijgen van maatschappelijke begeleiding financieel zelfredzaam is. Aangezien de maatschappelijk begeleiders aangegeven hebben in de beginperiode niet genoeg tijd te hebben om hun cliënt te ondersteunen bij praktische zaken en bij zaken zoals het financieel zelfredzaam maken, zal er op een andere manier meer aandacht besteed kunnen worden aan dit aspect. Op verschillende locaties van VluchtelingenWerk is hiervoor het Project Eurowijzer 3 bedacht. Er zou gekeken kunnen worden naar hoe dit project op andere locaties precies werkt en er zou in kaart gebracht kunnen worden wat er eventueel anders/beter zou kunnen omtrent dit project. Vervolgens kan dit project opgezet worden op de locaties waar dit project nog niet ingevoerd is. Mocht dit om één of andere reden niet haalbaar zijn voor een locatie dan zou er gekeken kunnen worden of het mogelijk is om een ander project op te zetten die de financiële zelfredzaamheid van de cliënten bevordert, eventueel in samenwerking met ketenpartners.

5.3 Kritiekpunten

Uit de afgenomen interviews zijn enkele kritiekpunten naar voren gekomen. Aangezien ik het zonde vind om deze onbenut te laten, benoem ik deze hier.

- *Het gebruik van VVS*

Er wordt aangegeven dat niet iedere maatschappelijk begeleider gebruik maakt van VVS en indien hier wel gebruik van gemaakt wordt niet iedereen weet hoe dit precies gedaan moet worden. Twee van de aspecten die genoteerd worden in VVS zijn de brede intake en de zelfredzaamheidsmatrix. De maatschappelijk begeleiders geven aan dat zij niet precies weten hoe zij dit moeten noteren. Aangezien ik zelf maatschappelijk begeleider ben geweest bij deze locatie kan ik deze onduidelijkheid hierover bevestigen. Om deze redenen zou het een goed idee zijn als het gebruik van VVS meegenomen wordt in de eerder genoemde aanbeveling van het opzetten van cursussen rondom de invoering van de Wet Koolmees. Dit mede doordat er met de invoering van de Wet Koolmees meer focus gelegd wordt op het gebruik van VVS, de brede intake en de zelfredzaamheidsmatrix.

- *Inwerken*

Verskillende respondenten geven aan dat het inwerken bij de organisatie op deze locatie verbeterd kan worden. Op dit moment worden nieuwe maatschappelijk begeleiders in het begin direct in het diepe gegooid en is het aan henzelf om uit te vogelen hoe zij de taken die bij hun functie horen het beste kunnen uitvoeren. De maatschappelijk begeleiders ervaren dit als onprettig en zouden het zeer op prijs stellen als er meer aandacht besteed wordt aan het inwerken van nieuwe krachten. Zij laten hierbij weten dat je als maatschappelijk begeleider een grote verantwoordelijkheid met je meedraagt en een gepaste inwerkperiode hierdoor op zijn plaats is. Door mijn eigen ervaringen als maatschappelijk begeleider kan ik zeggen dat ik het hier volledig mee eens ben. Naar mijn mening zou het een goed idee zijn om nieuwe maatschappelijk begeleiders gedurende een paar weken in te werken, door middel van het meelopen met iemand die al ervaring heeft met deze functie. Hierdoor kunnen zij eerst zien wat er nu precies komt kijken bij het uitoefenen van deze functie en hebben zij direct de mogelijkheid om vragen te stellen als zij iets voorbij zien komen waarover zij meer zouden willen weten.

- *Informatiebeschikking*

Verskillende respondenten hebben aangegeven dat de manier waarop hen informatie wordt aangereikt ten behoeve van het uitvoeren van hun functie verbeterd kan worden. Zij geven aan dat zij op dit moment voor informatie terecht kunnen in Aktetas en op Intranet, maar dat dit voor hen niet voldoende is. Dit omdat zij veel te maken hebben met aspecten waarover weinig tot geen informatie staat in Aktetas of op Intranet (zoals bijvoorbeeld vraagstukken waarmee je te maken hebt met DUO, de belastingdienst of financiering omtrent kinderen). Eén van de respondenten heeft aangegeven dat het een idee zou zijn om voor dit soort veel voorkomende gevallen verschillende documenten op te stellen met daarin een beschrijving van wat je het beste kunt doen in zo'n situatie of bij wie je terecht kunt. Dit lijkt mij ook een erg goed idee, mede doordat de respondenten aangegeven hebben al tijd te kort te komen voor al hun taken. Door dit soort verschillende hulp documenten op te stellen verliezen de maatschappelijk begeleiders geen tijd met het uitzoeken wat zij in zo'n situatie eigenlijk moeten doen en bij wie zij terecht kunnen met hun hulpvraag. Er zou aan de maatschappelijk begeleiders gevraagd kunnen worden over welke onderwerpen zij zo'n soort document graag zouden willen zien.

Hoofdstuk 6

Bibliografie

‘Aanmelden’ 2019

Aanmelden, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.inburgeren.nl/examen-doen/aanmelden.jsp>

‘Begeleiding bij taal en inburgering’ 2019

Begeleiding bij taal en inburgering, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 29 oktober 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-taal-en-inburgering>

‘Begeleiding tijdens de asielprocedure’ 2019

Begeleiding tijdens de asielprocedure, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 29 oktober 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-tijdens-de-asielprocedure>

‘Cijfers over vluchtelingen: Nederland, Europa & wereldwijd’ 2019

Cijfers over vluchtelingen: Nederland, Europa & wereldwijd, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 20 september 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/cijfers-over-vluchtelingen-nederland-europa-wereldwijd>

Concept Memorie van Toelichting VOI wetsvoorstel 2019

Concept Memorie van Toelichting veranderopgave inburgering wetsvoorstel, p. 9, 14-16, 27-28, 32, geraadpleegd op 18 december 2019, 19 december 2019 en 20 januari 2020, gevonden op: https://www.internetconsultatie.nl/veranderopgave_inburgering

‘De Nederlandse overheid en de immigranten’ 2019

De Nederlandse overheid en de immigranten, *University College London 2019*, geraadpleegd op: 9 december 2019, gevonden op: https://www.ucl.ac.uk/dutchstudies/an/SP_LINKS_UCL_POPUP/SPs_dutch/multicultureel_gev_NED/pages/autochtonen.html

‘De Participatieverklaring’ 2019

De Participatieverklaring, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 29 oktober 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-taal-en-inburgering/de-participatieverklaring>

‘Examen ONA’ 2019

Examen ONA, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.inburgeren.nl/examen-doen/examen-ona.jsp>

‘Financiële redzaamheid’ 2019

Financiële redzaamheid, *Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/financiele-redzaamheid/>

‘Huisvesting van vluchtelingen’ 2019

Huisvesting van vluchtelingen, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 29 oktober 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/procedures-wetten-beleid/huisvesting>

‘Inburgeringsexamen’ 2019

Inburgeringsexamen, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.ser.nl/nl/thema/werkwijzer-vluchtelingen/inburgering/wetten-regels/inburgeringsexamen>

‘Inhoud examens’ 2019

Inhoud examens, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.inburgeren.nl/examen-doen/inhoud-examens.jsp>

Kamerstuk Hoofdpijnen veranderopgave inburgering 2018

Kamerstukken II 2017/18, 32824, 223, p. 1, 3-4, 8-9, 11, 14-15, geraadpleegd op: 18 oktober 2019, 12 december 2019, 18 december 2019, 19 december 2019, 6 januari 2020 en 20 januari 2020, gevonden op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/02/kamerbrief-hoofdpijnen-veranderopgave-inburgering>

Kamerstuk Integratiebeleid 2019

Kamerstukken II 2018/2019, 32824, 283, p. 1, 4-9, 11, geraadpleegd op: 18 oktober 2019, 12 december 2019, 18 december 2019 en 19 december 2019, gevonden op: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z13215&did=2019D27204

Kamerstuk Tussenstand veranderopgave inburgering 2019

Kamerstukken II 2018/19, 32824, 245, p. 1-5, 7-8, geraadpleegd op: 30 september 2019, 12 december 2019, 18 december 2019 en 19 december 2019, gevonden op: https://www.divosa.nl/sites/default/files/nieuwsbericht_bestanden/20190215-kamerbrief-tussenstand-voi.pdf

‘Kind gekregen’ 2019

Kind gekregen, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.inburgeren.nl/geen-examen-doen/kind-gekregeen.jsp>

‘Maatschappelijke begeleiding’ 2019

Maatschappelijke begeleiding, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 20 september 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/maatschappelijke-begeleiding>

‘Met Euro-Wijzer naar een gezond huishoudboekje’ 2019

Met Euro-Wijzer naar een gezond huishoudboekje, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/zuidwestnederland/met-euro-wijzer-naar-een-gezond-huishoudboekje>

Memorie van Toelichting Regels inzake inburgering in de Nederlandse samenleving 2005

Memorie van Toelichting Regels inzake inburgering in de Nederlandse samenleving (Wet inburgering), geraadpleegd op: 3 december 2019, gevonden op: <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vi3ao71esvz2>

Memorie van Toelichting wijziging van de wet inburgering m.b.t. de Participatieverklaring 2016

Memorie van Toelichting wijziging van de wet inburgering m.b.t. de Participatieverklaring, geraadpleegd op: 3 december 2019, gevonden op: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34584-3.html>

‘Nederlands leren: lees hoe we vluchtelingen begeleiden’ 2019

Nederlands leren: lees hoe we vluchtelingen begeleiden, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 29 oktober 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-taal-en-inburgering/nederlands-leren-lees-hoe-we-vluchtelingen-begeleiden>

‘Nieuwe Wet inburgering in 2021 van kracht’ 2019

Nieuwe Wet inburgering in 2021 van kracht, *Divosa*, geraadpleegd op: 20 september 2019, gevonden op: <https://www.divosa.nl/nieuws/nieuwe-wet-inburgering-2021-van-kracht>

‘Participatieverklaring’ 2019

Participatieverklaring, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.inburgeren.nl/examen-doen/participatieverklaring.jsp>

‘Project Euro-Wijzer 3’ 2019

Project Euro-Wijzer 3, *Vluchtelingenwerk*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/onze-projecten/euro-wijzer>

Rapport inburgering 2017

Eerste resultaten van de Wet inburgering 2013, 24 januari 2017,
<https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2017/01/24/inburgering>

Rapport inburgering factsheet rijk in uitvoering

Eerste resultaten van de Wet inburgering 2013 bijgaande factsheet, 24 januari 2017,
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qNm8SRTABMJ:https://www.rekenkamer.nl/binaries/rekenkamer/documenten/publicaties/2017/04/11/inburgering/Inburgering.pdf+&cd=3&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>

Verhoeven 2018

N. Verhoeven, *Wat is onderzoek?*, Amsterdam: Boom uitgevers 2018

‘Wanneer ben je een vluchteling?’ 2019

Wanneer ben je een vluchteling, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 20 september 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/wanneer-ben-je-een-vluchteling>

‘Wat is inburgering?’ 2019

Wat is inburgering?, *VluchtelingenWerk*, geraadpleegd op: 29 oktober 2019, gevonden op: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/procedures-wetten-beleid/inburgering>

‘Welke examens’ 2019

Welke examens, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.inburgeren.nl/examen-doen/>

‘Ziekte, handicap of overlijden’ 2019

Ziekte, handicap of overlijden, *Dienst Uitvoering Onderwijs*, geraadpleegd op: 10 december 2019, gevonden op: <https://www.inburgeren.nl/geen-examen-doen/ziek-of-handicap.jsp>